

1905/mai

SFÂNTA SCRIPTURĂ CA IZVOR AL MORALEI CREȘTINE¹⁾

Nu eu, ziceam în conferința trecută²⁾, ci realitatea vorbește pentru superioritatea Moralei creștine, nu eu, ci bărbații cei mai eminenți ai omenirii, dușmanii cei mai aprigi ai Creștinismului, istoria popoarelor creștine, dezvoltarea lor culturală, socială și economică îi atestă sublimitatea.

Dacă răspândirea Creștinismului, prin cei 12 pescari, apostoli ai Mântuitorului, este o adevărată minune apoi, regenerarea lumii, care era decăzută, stricată și perdută moralicește, regenerare, venită prin puterea Moralei creștine, încă este o minune de oarece, istoria universală ne arată, că nu se poate concepe, nu se poate despărți viața popoarelor creștine de Morala creștină și nici Morala creștină de viața popoarelor creștine: în trecutul lor istorico-creștin ambele formează un singur tot, formează o unitate, e o înfrățire pornită

¹⁾ Conferință, ținută la „Cercul academic al Femeilor Române“.

²⁾ Vezi conferința „Importanța Moralei Creștine“, publicată în Revista „Biserica Ortodoxă Română“ No. 9. din anul 1904.

bliă însemnată, pentru că în ea se vede descris numai chipul cum s'a creat lumea și că ceea ce spune Biblia, în această privință, e constatat ca adevărat și de știință? Este oare Biblia însemnată numai pentru că ea ne arată în scurt istoria întregului neam omenesc; este oare Biblia însemnată numai pentru că în ea se vede taina căderii omului în păcat și cum dânsul a mers din rău în mai rău moralmente; este oare Biblia însemnată numai pentru că în ea găsim scrierile unor bărbați, cari, sub inspirarea Duhului Sfânt, grăesc adevărul și prevăd cu precizie viitorul? Apoi, este oare Biblia însemnată pentru că în o bună parte din ea se descrie istoria unui popor—istoria poporului Israelit, în o bună parte din ea se cuprinde religia acestui popor? Este oare ceva însemnat, că acest popor, horopsit de propria sa greșală și încăpățănare, horopsit și de toate popoarele, în timp de secole, totuși trăește, stă neclintit, ca națiune, în mijlocul tuturor naționalităților și totuși mănâncă și va mănâca încă grăsimea pământului, mulțămită fanatismului fanatic, cu care el ține la religia lui, la Biblia Vechiului Testament? Da, Biblia este însemnată pentru Morala creștină și din aceste puncte de vedere, căci ne arată de unde am plecat și ce a făcut Dumnezeu, ca omul să nu piară, ne arată, ce însemnează a ține la religie și cum religia este scutul cel puternic al naționalității în toate timpurile.

Dar, Biblia, onorat auditor, mai cu seamă a Noului Testament este mai însemnată pentru Morala creștină din alt punct de vedere și anume, din punctul de vedere, că ea nu e altă ceva decât un izvor nesecat, decât un tezaur, o comoară neprețuită de învățături morale, sublime și înălțătoare din cari Morala creștină își construiește treptele, pe cari omul suindu-se, merge

la perfecțiune, învățături din cari Morala creștină își zidește măreața și neîntrecuta ei clădire.

Asemenea afirmațiuni despre sublimitatea învățăturilor cuprinse în Biblie, sau în Sfânta Scriptură, nu pot să se întemeeze numai pe vorbe și deci au nevoie să fie documentate și ilustrate cu fapte, trebuie să auzim aceste învățături. Nu voi încerca să vă aduc înainte nici o mie și nici o sută dintre aceste învățături ci, voi aduce numai câteva și veți vedea, că dreptatea e de partea mea.

Dar, cu cari dintre aceste învățături să începem? Nimic nu e mai căutat în lumea aceasta ca fericirea; după nimic nu umblă omul mai mult, ca după fericire; toți oamenii mari ai omenirii ș'au bătut, își bat și vor continua ași bate capul spre a procura omenirii fericirea, fără să poată face aceasta; să vedem dar, cine este fericit după spusele Sfintei Scripturi?

Se știe, că în vechime, ca și acum, mulți au crezut să găsiască fericirea în plăceri, în bunurile trecătoare ale acestei vieți; după Sfânta Scriptură însă, nu aceasta e fericirea: «bogățiile de ar curge, zice ea, nu vă lipiți inima.» După Sfânta Scriptură este fericit omul, care petrece în evlavie (Pild. XXVIII, 14), care ș'a ales pe Dumnezeu parte sieși (Ps. XXXII, 12), este fericit bărbatul, carele n'a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor n'a stătut (Ps. I, 1). După Sfânta Scriptură este fericit omul, care știe să rabde (Iacov V, 7—11), care crede (Luc, I, 45), omul care e blând (Mat. V, 5), carele a aflat înțelepciunea (Pild. III, 12), care o ascultă și nu se îndepărtează dela dânsa (Pild. VIII, 33). După Sfânta Scriptură sânt fericiți oamenii, cari însetoșază după dreptate, cari sânt curați cu inima, cari sânt milostivi, cari fac pace, cari sufăr pentru dreptate (Mat. V, 2—10), sânt

fericiți acei oameni, cari sânt drepti, cinstiți și lucrează după adevăr (Ps. XXIII, 4—5). Și în adevăr, onorat auditor, numai acel, care nici o dată în viață n'a știut să rabde; numai acel, care nici o dată n'a scos suflet de om dela peire prin acte de binetacere; numai acel, care nu știe ce este dreptatea și n'a făcut nici odată dreptate cuiva; numai cel, care n'a avut nici o dată ocaziunea să introducă frăția și liniștea în familie, sau între indivizi prin facerea de pace; în fine, numai acei, cari nici o dată în viața lor n'au făcut bine, nici o dată n'au lucrat drept, nici o dată nu s'au purtat cinstit, numai unii ca aceștia vor putea să zică, că nu constă fericirea adevărată în ceea ce spune Scriptura; toți ceilalți, toți câți au făcut macar o singură dată în viață o faptă bună vor găsi, că fericirea constă, după cum zice Scriptura, în înțelepciune, în practicarea binelui și a virtuței.

Poate voiți să auziți cum ne învață Scriptura să ne purtăm cu aproapele nostru? «Să iubești, zicea ea pe aproapele tău, ca pe tine însuși» (Mat. XXII, 39); «toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea, că acesta este legea și proorocii» (Mat. VII, 12); «ertați orice aveți asupra cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să ierte vouă greșalele voastre» (Mar. XI, 25); «purtați sarcina unul altuia» (Gal. VI, 2); «datori sântem noi cești tari, să purtăm slăbiciunile celor neputincioși» (Rom. XV, 1); «sfătuiți pe cei fără de rânduială, mângâiați pe cei puțin la suflet, sprijiniți pe cei neputincioși, fiți îndelung răbdători spre toți» (I Tesal. V, 14). Dar Scriptura nu se mărginește numai la asemenea precepte sublime, din cari a izvorât mult cântata egalitate și fraternitate, din care a eșit umanitarismul,

cu care se laudă toți preținșii inventatori de noi îndrumări și principii morale, Scriptura merge mai departe, ea recomandă unele precepte, cari n'au fost cunoscute lumii vechi și care, chiar nouă, ni se par ceva inadmisibil: «iubiți pe vrășmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blesteamă pre voi, faceți bine celor ce vă urăsc, și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă gonesc»; «că de iubiți pre cei ce vă iubesc pre voi ce plată veți avea;... și de veți îmbrățișa cu dragoste numai pe prietenii voștri, ce mai mult faceți; au nu și vameșii fac așa»? (Mat. V, 44, 46, 47). «Binecuvântați pre cei ce vă gonesc pre voi, binecuvântați și nu osândiți; bucurați-vă cu cei ce se bucură și plângeți cu cei ce plâng... de flămânzește vrăjmașul tău dă-i lui pâne, de însetează adapă-l pre el... nu te birui de rău, ci biruește cu binele pre rău» (Rom. XII, 14—15, 20—21). Acestea nu mai sânt graiuri omenești, aici vorbește Dumnezeu, numai El, Care «răsare soarele său și peste cei răi și peste cei drepti și plouă peste cei drepti și peste cei nedrepti» (Mat. V, 45) poate să dea omului asemenea învățături neauzite de mintea omenească. Dragostea dar, după Scriptură este aceea care trebuie să călăuzească pașii și activitatea noastră către aproapele, fie el prieten, fie dușman. Și credeți oare, că dacă avem dragostea ca normă, în relațiunile noastre cu aproapele, e lucru puțin? Dar, ce este mai scump, mai trainic, mai durabil, mai curat, mai dezinteresat ca dragostea? «De ași grăi în limbi omenești și îngerești, zice Scriptura, iar dragoste n'am, făcutu-m'am aramă sunătoare și cimbăl răsunător. Și de ași aveà proorocie și de ași ști toate tainele și toată știința și de ași aveà toată credința, cât să mut și munții, iar dragoste

n'am, nimic nu sânt. Și de ași dà toată avuția mea și de ași dà trupul meu să-l arză și dragoste n'am, nici un folos nu'mi este. Dragostea îndelung rabdă, se milostivește; dragostea nu pizmuește, dragostea nu se semețește, nu se trufește; nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se întărâtă, nu gândeste răul; nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr: toate le sufere, toate le crede, toate le nădăjduște, toate le rabdă, dragostea nici o dată nu cade» (I Cor. XIII, 1—8).

✓ In adevăr, onorat auditor, nu cred să existe în om o altă forță morală mai puternică de cât dragostea: ea, dragostea, face pe soție să stea ca o stâncă lângă soțul bolnav, să nu simțiască oboseală, să uite că este om; dragostea face pe mamă să se jertfească, să se martirizeze, să uite toate în lume pentru copilașul ei; dragostea pentru viață face pe om să îndure boalele cele mai crude, nevoile cele mai grele; în dragoste își are sursa devotamentul acelor, cari, pentru interesele științei, își pun viața în primejdie; în dragoste își au sursa toate actele eroice, înaintea cărora noi rămânem muți; dragostea ne este și nouă recomandată de Scriptură în relațiunile noastre către aproapele și cu drept cuvânt, că tot Scriptura zice: «să iubim unul pe altul, că dragostea dela Dumnezeu este; și tot cel ce iubește din Dumnezeu este născut și cunoaște pe Dumnezeu; cel ce nu iubește nu cunoaște pe Dumnezeu, că Dumnezeu dragoste este» (I Ioan IV, 7—8).

Dar, onorat auditor, nu voiu căută să înmulțesc exemplele de felul acesta, arătând sublimele învățături ale Scripturei despre abnegație, lăcomie, mândrie, ură, zavistie, omucidere, vanitate, smerenie și în fine dspre ori-ce acțiune a omului, căci împrejurările nu

permit, îmi rezerv însă dreptul de a vorbi despre multe din ele în alte conferinți.

Însă având în vedere, că vorbim la Academia femeilor române și lucrăm în numele societății femeilor române, cred, că n'ar fi cuviincios a nu pomeni câteva cuvinte asupra modului cum învață Scriptura despre femei și în special despre femeia bună, gospodină și virtuoasă.

Cine ș'a găsit femeie virtuoasă, întreabă Scriptura? Prețul ei e mai pre sus ca al mărgăritarului. Inima bărbatului are încredere în ea și el nu va rămâne fără folos. Ea îi răsplătește cu bine, iar nu cu rău, în toate zilele vieții sale; agonisește lână și in și lucrează bucuros cu mâinile ei; ea este ca o corabie, care aduce pâinea din îndepărtare. Ea se scoală când încă e noapte și împărțește hrană în casa ei și dă de lucru slugilor; ea își încinge mijlocul cu putere și își întărește mușchii la lucru. Ea simțeste, că lucrul ei este bun și lumânarea nu i se stinge încă nici noaptea; întinde mâinile ei la furcă și degetele ei apucă fusul; mâinile sale le-a întins săracului și pâine a dat celui lipsit; nu poartă grijă de cele din casă bărbatul ei, când se zăbovește, căci toată familia ei este îmbrăcată în câte două haine. Ea își face covoare; visonul și purpura sânt îmbrăcămintea ei. Bărbatul ei e cunoscut, în porți, când stă cu cei bătrâni ai pământului. Ea face acoperăminte și le vinde... Tăria și frumusețea sânt hainele ei și bucuroasă privește în viitor. Își deschide gura cu înțelepciune și învățătura blândă e pe limba ei. Ea priveghiază gospodăria casei și nu mănâncă pâinea lenevirei. Să scoală copii și o fericesc pre ea, se scoală bărbatul și o laudă pre ea; grația este amăgitoare și frumuseța trecătoare, iar femeia care se

teme de Domnul e vrednică de laudă» (Pild. Sol. XXXI, 10 et. seq.). Nu e așa, onorat auditor, că e un tablou minunat al femeii gospodine; nu e așa, că în femeia descrisă de Scriptură pare, că vedem pe domnițele, pe cocoanele noastre de odinioară? Tot în Scriptură se învață ca femeile «să fie într-o întreagă înțelepciune, curate, grijnice de casele lor» (Tit II, 5), cu podoabă de cinste, cu sfială și cu întreagă înțelepciune să se împodobească pe sine, nu cu împletiturile părului, sau cu aur, sau cu mărgăritar, sau cu haine scumpe, ci cu fapte bune» (I Tim. II 9—10).

Din cele zise, până acum, cred, că ați văzut, cât de importante sânt învățăturile Sfintei Scripturi pentru Morala creștină; și când zic pentru Morala creștină, zic pentru viața creștină, cât de importante sânt și celelalte învățături despre cari n'am vorbit și despre a căror însemnătate puteți deduce din analizarea și cunoașterea învățăturilor expuse numai relativ de câte-va puncte.

Dar, onorat auditor, Sf. Scriptură nu este importantă numai pentru perceptele morale, pe cari le cuprinde și cari servesc ca petre fundamentale, întru clădirea edificiului Moralei Creștine; ea nu este importantă numai pentru faptul, că conține cele mai sublime, cele mai umanitare și mai potrivite regule de purtare, pentru om, în ori-ce mediu social și politic: nu, Sf. Scriptură mai este însemnată pentru ceva și acest ceva are o importanță capitală.

Nenorocirile, durerea, moartea sânt, le simțim și nu este om, care să nu guste din amarăciunea, din otrava cu care ele ne adapă sufletul. Se luptă omul cu ele de mii de ani, dar lupta e puțin rodnică, iar nenorocirile, durerea și moartea stau și ne sfidează

fără îndurare; a făcut și face multe bietul om pentru asanarea terenurilor, pentru îmbunătățirea condițiilor de traiu, pentru combaterea boalelor și a altor nenorociri, dar pare, că n'a făcut nimic, lupta e puțin spornică căci, după cum hidrei antice, dacă îi tăiai capul ieșau la loc o sută de capete, tot astfel pățește și omul; găsește un leac la o rană și imediat vede, că se deschid o sută de răni; a făcut și face multe descoperiri, dar mintea pururea a fost și va fi nepuțincoasă în fața durerii și a morții. În adevăr, pentru ca să ne facem o idee despre durerea omului credeți, că e nevoie să facem suma durerii din omenirea întreagă, de când există și până acum; credeți, că e nevoie să vedem cât suferă omenirea în o sută, în zece ani, într'un an, într'o lună sau într'o oră? Nu e nevoie! Transportați-vă, cu mintea, în lume și veți vedea, că în acest moment pe mulți îi acopere apa adecă, marea, râurile, bălțile și puțurile, pe mulți îiucid tâlharii; pe unii îi arde focul, iar alții se fac mâncare fiarelor, paserilor, jigăniilor și la toată firea celor din mare, pe unii îi strânge gerul în munți, în cale și în loc pustiu, alții se sfârșesc de întristare sau de bucurie; unii mor răpiți de cai, alții acoperiți de zăpadă, de ploae prea multă, de maluri și ziduri dărâmate; unii mor de băuturi otrăvitoare, alții din cauză de lovitură dată cu fer, cu lemn sau cu piatră; unii mor din cauza chiotului tare, a alergării grabnice, alții din cauza loviturilor date cu palma, cu pumnul sau cu piciorul; unii mor de foame și de sete, alții din cauza mușcărilor înveninate și de înghițirea șerpilor¹⁾! Transportați-vă, cu mintea, în lume și spuneți-mi, câți oameni plâng acum în acest moment,

---

¹⁾ Vezi în Liturgie rugăciunea dela Proscomidie.

după cei scumpi inimei lor: spuneți-mi câte soții nu și smulg acum în acest moment, nu și smulg părul din cap, lângă corpul cald încă al soțului iubit, de moarte răpit? Spuneți-mi câte văduve nu plâng acum, în acest moment, după unicul fiu, după unicul ajutor, pierdut de moarte răpit; câți nu plâng după tată sau mamă, după frate sau soră; sau spuneți-mi câtor mame, acum, în momentul de față, nu li se sfâșie inima de durere după copilașul neînsuflețit întins pe masă?

A, vă întreb să mi spuneți asemenea lucruri luându-le din lumea largă: ce ironie! Dar, cari dintre noi n'a gustat; măcar din una dintre cupele pline cu durerile pomenite mai sus?

Și acum, voi filozofi ai anticității, tu blândule Socrat, tu idealistule Platon, tu Aristotel, cunoscător al naturei, voi floarea lumii vechi și a cugetărei omenesci, veniți și vindecați rănilor sufletului omenesc; voi filozofi ai evului mediu, voi filozofi ai evului modern, tu Kant, Fichte, voi moralisti contemporani veniți și vindecați rănilor sufletului omenesc! Voi, cari suferiți nu vă speriați, mângăierea e cu voi: faceți filozofie, puneți să vi se facă calcule matematice și astronomice, să vi se facă experiențe fizice, combinațiuni chimice; voi, cari suferiți puneți pe moralistii veacului să vă cetească preceptele lor morale și veți avea ușurare, veți scăpa de durere! Nu e așa, ca a căuta să mângăem pe om, în felul acesta, este a pune durere peste durere, însemnează a râde de durerea lui, ceia ce constituie o durere și mai mare?

Acestea însemnează, că nu e destul să fii filozof, să ai idei înalte, că nu e destul să emiți principii morale, pentru ca ele să devină obligatoare și în du-

rerii mângâitoare, că nu e destul să pui sarcini grele pe alții fără ca însuși să le atingi macar cu degetul, nu e destul să zici fără să faci: nu poți mângâia și susține temeinic pe altul la durere, dacă acel altul știe, că tu n'ai idee, n'ai trecut prin durerea lui. Zădarnic au voit religiunile vechi să rădice pe om până la Dumnezeu, căci, ori că Dumnezeu era conceput ca ceva, care n'are nici o legătură cu omenirea, ori că Dumnezeu numai porunciă, ca omul să se rădice fără să'i arate El însuși, cum poate să se rădice, ori că Dumnezeu era conceput, ca om, cu patimi, cu ură, cu mândrie și chiar cu intrigi amoroase și aventuri scandaloase: nu cu idei, nu cu maxime morale neîntrupate în realitate se ocărmuește lumea.

Din acest punct de vedere Sfânta Scriptură prezintă un interes enorm pentru Morala creștină: în ea găsim nu numai precepte de morală, ci găsim și viața Acelui, Care a dat aceste precepte, găsim că tot ceea ce ne recomandă Morala, ca bun, ca înalt, ca sublim, a fost întrupat în viața pământească a lui Iisus Christos, așa că, regulele Moralei creștine sânt viața Mântuitorului Christos, iar viața Mântuitorului alcătuiește sistema de morală creștină: a despărți pe Unul de alta, sau vice-versa, este imposibil: persoana Lui așa de bine se oglindește în învățătura Sa, că a dovedi aceasta ar însemna a dovedi, că soarele strălucește. Este importantă pentru morală Sf. Scriptură, căci din ea vedem, că Dumnezeu s'a pogorât până la om, ca să rădice pe om la Dumnezeu; s'a pogorât din cer pentru ca să rădice pe om la cer; s'a făcut Fiu omenesc pentru ca să ne facă pe noi fii ai lui Dumnezeu; vedem că Iisus Christos nu ne zice numai să ne ridicăm până la Dumnezeu, până la cer, dar cu exemplul propriei sale vieți ne arată calea și

modul cum se poate ajunge până acolo, așa că cel care vrea să știe cum să se poarte, cum să fie virtuos, n'are decât să urmeze în viață pe Christos. A învăța pe cineva cu exemplul, însemnează a'i da învățătura cea mai bună și în același timp mai sigură de a fi pusă în practică. Altă ceva este a merge pe un drum bătut de alții și altă ceva a'ți croi singur drumul; altă ceva este ca Dumnezeu să poruncească și altă ceva este, ca El se ne conducă, să trăiască între oameni pentru ca să instruiască pe oameni.

Ziceam, onorat auditor, că Sf. Scriptură este importantă pentru morala creștină tocmai pentru faptul, că în ea se descrie viața mântuitorului Christos: o viață relativ scurtă, luată ca durată de timp, extraordinar de bogată însă în fapte și evenimente. De unde urmează, că nu e trebuință, ca să trăiască cine-va un secol spre a se perfecționa și a săvârși fapte mărețe și extraordinare, spre a fi cineva virtuos. Și este importantă viața Mântuitorului, fiindcă El să poartă după cum învață, așa că tot ce a predicat cu gura a îndeplinit cu fapta. Din această cauză viața nici unui filozof, nici unui alt întemeietor de religiune nu este mai atrăgătoare și mai instructivă ca viața Mântuitorului: viața Lui este izvor din care, cu adevărat, curge apă vie. Această viață este expusă în Sf. Scriptură scurt și cu o simplitate adevărat divină: penele cele mai abile în a da culori și viață întâmplărilor, rămân fără efect înaintea condeiului pescarilor galileeni, cari spun adevărul cu sinceritatea celui, care iubește, trăește și moare cu adevărul.

Viața publică a Mântuitorului începe la vârsta de 30 de ani și se desfășoară într'un mediu social fanatic prin însăși firea fanatică a poporului israelit.

Poporul acesta era împărțit în două pături sociale: cea a poporului de jos și cea a conducătorilor: cărturari și farisei. Poporul de jos, condus, ca în totdeauna, mai mult de conștiință și de autorități, nu putea respira și cugeta de cât cum se dicta de cărturari și farisei. Aceștia, de și propoveduitori ai moralei cu graiul, speculează virtutea, vând adevărul, se îmbracă în haina fațarnică a piozității, pentru ca să înșale lumea, să o atragă la sine, să domnească peste mulțime, peste mintea și averea ei, în numele legii și a moralei ale cărei principii erau explicate și tâlcuite falș și pătimaș. În acest mediu, unde toată elita poză în oameni sfinți, dar care în realitate nu era de cât o ceată de lupi răpitori, ceată ale cărei arme erau cinstea, însă o cinste îmbrăcată în haina vicleniei, a ipocriziei și a perversității diabolice, își desfășoară Mântuitorul activitatea Sa. Străbate Mântuitorul acest mediu social și în lung și în lat: pretutindinea împarte cu îmbelșugare binefacerea sale, pretutindenea dă învățături, pretutindenea mângâie, înalță, încurajează; dă răspuns și cărturarului și necărturarului; primește cu aceeași bunătate și blândețe și pe bătrâni și pe tineri și pe copii și pe cei de sus și pe cei de jos și pe păcătos și pe drept. Ori-ce pasal Mântuitorului e o nouă sursă de bunătate, de blândețe, de binefacere, de înțelepciune. Toate actele lui sânt însoțite de semne și minuni. Ajunge a fi cunoscut tuturor, chiar copii știu, că El este drept, că El este bun, că El e binefăcătorul, miluitorul și apărătorul celor nedreptățiți și asupriți și de aceia și ei îi strigă: «Osana fiul lui David, bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului!» Nimic, nici o faptă incorectă nu i se poate imputa, nimeni nu-l poate acuză de păcat, din contră luptă

cari aveți inima sfășiată de durere, cari suferiți, gustați din cupa suferinței, căci și Mântuitorul nostru a gustat din ea! A suferi cu Christos e dulce, e bine, e ușor, e a fi erou, a fi mare cu spiritul: suferința lui Christos a servit de exemplu martirilor creștini, cari au înspăimântat lumea cu răbdarea lor, cu înfruntarea durerii și a suferinței. Amar de acel, care n'are pe Christos ca tovarăș în viață, în nevoi, la bucurie ca și la durere: nu este cinste și slavă mai mare pentru om decât de a fi cu Christos!

Toți acei, cari voiți să faceți binele, să iubiți virtutea, să cunoașteți sublimul, consultați Scriptura, urmăriți în ea viața lui Christos și veți afla alinare sufletelor voastre și veți găsi calea vieții cu adevărat morală; în Iisus «noi avem un chip de viață pe deplin desăvârșit, în toate situațiunile posibile, în toată schimbarea interioară și exterioară a vieții. În fiecare trăsătură, în fiecare nuanță cât de fină, această figură pe nevrute produce în noi mirare și ne face să ne închinăm înaintea ei» (Apol. Lutard. p. 183).

Scopul conferinței mele din astă seară a fost, onorat auditor, se vă arăt, că Biblia despre cari mulți se pronunță cu o ușurință de condamnat zicând: «Pare că spune din Biblie», «acestea sânt din Biblie» și alte expresiuni puțin respectuoase la adresa Scripturii nu sânt justificate și că dacă Scriptura se bucură de puțin credit la noi, aceasta nu se datorește decât faptului, că noi nu știm, nu cunoaștem ce cuprinde Scriptura, mai ales a Noului Testament. În realitate ați văzut, că Scriptura este cartea cea mai răspândită, că ea are o importanță mare pentru morală și viața creștină prin faptul, că într'ânsa găsim, pe de o parte, principiile minunate ale Moralei creștine, iar pe de alta viața Mântuitorului vecinic vie,

vecinic instructivă, vecinic tip de purtare pentru un creștin și în fine, tot în ea găsim tot ce ne trebuie pentru întărirea credinței, a speranței și pentru practicarea dragostei către Dumnezeu, către aproapele și către noi înșine.

Dacă am reușit să Vă inspir acest interes și mai cu seamă dragoste către Sf. Scriptură, ca izvor al Moralei și deci al vieții creștine, mă voi crede fericit; dacă vorbele și simțimintele mele nu v'au influențat, atunci cel puțin să nu uitați ceea ce a scris lord Byron, vestitul poet englez, pe Biblia sa: «In această măreață carte, (adică în Biblie) zice el, se află taina tainelor. Sânt fericiți acei muritori, cărora li s'a dat dela Dumnezeu Harul de a ceti, de a înțelege, de a venera, de a se ruga cu graiurile acestei cărți. Sânt fericiți acei, cari să silesc să deschidă ușa și tindă către cărare. Dar, mai bine nu s'ar fi născut acei, cari o citesc pentru ca să se îndoiască și să disprețuiască» (Țwetn. duhovn. c. I, p. 15).

Icou. Const. Nazarie.

În sfârșit, toate sectele ereticilor, ale arienilor și marcioniților aproape, au recunoscut autoritatea Dumnezească a acestei epistole și chiar arienii n'au respins-o la începutul ereziei lor.

Departate d'a se afla ceva în această epistolă, care ar putea da crezământ, că autorul ei n'a meritat darul Dumnezeesc al inspirațiunii sfântului Duh, cu totul contrar în morală ca și în dogmă, într'însa respiră un aer de nobleță, de mărire și sfințenie, care probează o origină Dumnezească. Origen, după ce a zis, că după părerea sa, sfântul Pavel n'a compus-o el însuși în forma sa actuală, adaugă: Cugetările acestei epistole sunt într'adevăr minunate și nu cedează în nimic scrierile apostolice primite în general și toți cei ce cetesc scrierile apostolilor recunosc, că cea ce zic ei este prea adevărat. Dar este de însemnat abuzul, făcut de oare-carieretici, cu câte-va locuri din această epistolă, nu constituie nici de cum o probă, că aceste locuri conțin greșeli învederate. Acești sectatori au schimbat cuvintele Apostolului dela adevăratul lor înțeles, spre a le da altul rău, care să fie conform greșitei lor învățături, dar textul bine înțeleles și cuviincios explicat, nu coprinde o singură cugetare nedemnă de inspirațiunea Dumnezească. În acest chip judecăm asupra acestei frase a lui Michaelis: «Este cu puțință, că în notele ce am de scop a publică cu tradițiunea mea și a Noului Testament, cedez punctele ce am apărat altă dată și recunosc, că autorul câte o dată este neexact. Căci cine-va poate fi mai bine în drept a recunoaște, că în acest caz aceasta va fi învățatul critic, care se va arăta neexact și nici de cum autorul epistolei către Ebrei.

* * *

În ceea ce privește stilul și frumusețile literare a le acestei epistole către Ebrei, părerea generală este, că ele sunt de un grecizm destul de curat și că ebraizmele sunt

mai puțin numeroase, de cât în celelalte scrieri ale sfântului Pavel. Climent din Alexandria vede într'insa aceleași caractere același gust și spre a întrebuița propria sa expresiune: τὸν αὐτὸν χρῶτα, (aceiași culoare), ca și în scrierile sfântului Luca. Groțiu găsește într'insa mai multe feluri de a vorbi, cari sunt asemenea proprii acestui evangelist, dar el mărturisește în același timp, că această epistolă este de un stil mult mai înalt, de cât Evangelia sa și faptele Apostolilor. Erasm recunoaște asemenea, că stilul epistolei către Ebrei este același sau aproape același, cu al Faptelor Apostolilor. Spahaim pretinde din contră, că este o mare diferență și că acela al sfântului Luca este de un grecizm mai curat, de cât al epistolei către Ebrei. În sfârșit Iacov susține asemenea, că se află o mare deosebire între stilul Sf. Luca și acela al autorului epistolei către Ebrei. Dar aceasta nu împiedică pe vechii interpreți, ca și pe cei moderni, să facă cele mai mari laude autorului acestei frumoase compozițiuni. Lardner în particular zice, că această epistolă către Ebrei este sublimă și elegantă de la început până la sfârșit. Cu toate acestea putem zice, că superioritatea acestei epistole asupra celorlalte ale sfântului Pavel poate cu drept cuvânt fi pusă în chestiune și că poate cineva n'a observat în destul, că locurile cele mai sublime ale epistolei către Ebrei, sunt citațiuni din Vechiul Testament.

Cât despre frumusețea literară, nu este o sigură pagină a le acestei frumoase compozițiuni, care să nu ne dea unul sau mai multe semne de admirațiune. Și mai întâiu cap. I, plin de alt-fel de o nobleță și de o înălțare, care transportă pe cititor, ne prezintă un început minunat. Acesta este Dumnezeu, care după ce a vorbit altă dată părinților noștri prin gura profeților săi, vine a se face auzit nouă prin Fiiul său. Aci Apostolul dela scriitorii Vechiului Testament, ne arată trăsurile cele mai frumoase, ne prezintă

pe acest Fiu, ca Stăpânul tuturor lucrurilor, ca pe acela care a creat toate veacurile, ca splendoarea măririi sale, întipărirea Dumnezeieștii sale substanțe, ca pe acela care susține totul prin puterea cuvântului său și care, după ce a curățit păcatele noastre, șeade mai pre sus de ceruri la dreapta lui Dumnezeu. Cu câtă elocință încă el ne spune, că acest Dumnezeesc Fiu este mai pre sus de îngeri. Când el vorbește de spiritelele cerești, nu le consideră de cât ca pe niște slujitori și trimiși, cari pleacă cu repezi-ciunea vânturilor și lucrarea focului, spre a împlini poruncile sale dar când vine la Fiul său are cu totul o altă cuvântare»: *Acesta este un Dumnezeu al cărui tron statornic rămâne în veac și că Tatăl său cerească îl a consfințit rege nemuritor, răspândind asupra lui o ungere mai prețioasă, de cât aceia ce serveau a unge pe preoți, profeți, pre regi*».

În cap. II, vers. 2—5 cetim o deosebire așa de frumoasă, care face o vie impresie prin dreptatea sa între legea lui Moisi, care, deși dată numai prin însărcinarea îngerilor, a rămas așa de statornică în promisiunile sale și înfricoșările sale și legea lui Iisus Christos, promulgată prin gura sa proprie, confirmată prin mărturia apostolilor săi, demonstrată prin minuni și venirea Sfântului Duh și a cărei călcare trebuie să aducă pedepsele cele mai înfricoșate.

De însemnat este în cap IV, vers. 12 descrierea Cuvântului lui Dumnezeu. Acest Cuvânt plin de viață și de putere, mai pătrunzător ca o sabie cu două ascuțisuri, el intră în cele din urmă taine ale sufletului și străbate în încheeturi și în măduvă; el pune în ordine cugetările și mișcările inimii; nici o creatură nu-i este ascunsă; totul este gol și descoperit înaintea ochilor săi.

În cap. V vers. 5 chemarea lui Iisus Christos la sacerdoțiu este arătată cu o măreție de idei și expresiuni, ce nu pot fi admirate în destul. Acela, ce i-a zis lui: «Tu

ești Fiul meu», 'i zice asemenea: «Tu ești preot în veac după orânduiala lui Melchisedec». Ministerul sfânt al acestui Dumnezeu pontifice este descris asemenea sub deosebite culori, economisit în chipul d'a formă tabloul cel mai admirat. Și aci încă panegiristul lui Iisus Christos împrumută mai multe trasuri ale profetului regal, dar trebuie să admitem, că întrebuițându-le el le dă o nouă strălucire, o nouă frumusețe. Pentru noi, ceea ce ne impresionează mai mult în această pictură, ca și în toate cele ce ne oferă epistola către Ebrei, este talentul cu care Apostolul știe să pue la distanța ochilor poporului, căruia el le prezintă subiectele așa de mari, nobile și așa de sublime, ce lui i se întâmplă a le trată continuu.

Apostasia este descrisă în cap. VI în chip destul de propriu, spre a face să reiasă inegrirea acestei crime și extrema greutate d'a primii ertare, este exprimată cu o putere și energie cu totul demnă a subiectului. Astfel Iudeii apostatați au fost luminați prin lumina adevăratei credințe în sfântul botez; ei au gustat darul ceresc în cuminecătură; ei au primit Duhul Sfânt prin punerea mânilor; ei s'au hrănit de toată dulceața sfintei învățături; ei au încercat toată puterea speranței secolului viitor și cu toate acestea ei au răstignit din nou pe Iisus Christos; ei 'l-au umplut de ocară. Ce crimă îngrozitoare! Și unde este mijlocul de a o ispăși? Sufletul lor, deși cu totul muiat de roua cerului, ca un pământ favorizat, cu toate acestea n'a produs de cât piedici și spini; astfel este el amenințat de o apropiată și veșnică nenorocire.

Ce este mai impunător, de cât chipul pe care sfințitul autor 'l introduce în scenă pe Melchisedec, regele dreptății și al păcei, fără geneologie, fără început nici sfârșit; simbolul preotului veșnic, binecuvântând pe Abraam, primind dela dânsul dijmă și arătându-se preotul lui Abraam și al urmașilor săi, al lui Aaron și al tuturor preoților al tribului

levitic Dar ce idee de mărire nu dă el despre Iisus Christos, preot suveran, sfânt, nevinovat, fără pată, deosebit de păcătoși, mai înălțat și decât cerurile.

În cap. IX, vers. 11—14, el ne prezintă încă, dar într'un nou tablou și sub culori cu totul deosebite pe Iisus Christos, pontificele bunurilor viitoare, ne mai străbătând într'un tabernacol pământesc, ce'l udă de un sânge străin, dar intrând într'un sanctuar ceresc, unde el varsă propriul său sânge, care trebuie nu numai a curăți corpul, ca în legea veche sângele țapilor și al taurilor, dar a spăla sufletul de toate necurățiile, spre a'l face vrednic a aduce Domnului un cult desăvârșit.

El revine la cap. X, vers. 26—31 asupra crimei de apostasie. Această nouă pictură covârșește pe cea din cap. VI. În cea dintăiu el ne-a făcut să vedem pe Iisus Christos, pus din nou pe cruce de Iudei apostatați și dat la batjocoră și în aceasta el ni'l arată aruncat la picioare, ca un verme desprețuit, pe care 'l strivește cu groază; și el ne pune înaintea ochilor spiritul harului predat ocărilor și faptelor celor mai sângeroase și sângele său mănjit și profanat; acest sânge chiar prin care apostatații au fost sfințiți. Dar acest subiect nu prezintă decât cea dintăiu parte a tabloului; descrierea pedepselor rezervate apostasiei formează pe cea de a doua. Așa dar, nu se poate închipui nimic mai îngrozitor, decât această a doua pictură. Se pare într'adevăr, că cineva asistă la această judecată spăimântătoare, cu care Apostolul înfricoșează pe acei Iudei necredincioși, cari după ce s'au înrolat sub stindardul lui Christos, au avut cutezanța a'l părăsi; ori-cine crede, că vede flăcările jalnice ale acestui foc răzbunător, care trebuie a nimici ca multe victime pe acești răutăcioși dezertori dela cauza sfântă a lui Dumnezeu. Dar, spre a da cea din urmă lovitură inimii acestor trădători, el le reamintește, ca servind la condamnarea lor, un oracol pe care ei 'l cită în toate zilele chiar

În legea lui Moisi: «*Căci, strigă el, noi știm cine a zis: A mea este răzbunarea și o voi întrebuința, și care a zis încă: «Domnul va judecă pe poporul său»¹⁾.*

¹⁾ Deut. 32; 35.

După aceea, fără a numi pe această ființă îngrozitoare, care trebuie să întrebuințeze în contra lor răzbunările sale, tăcere iconomisită în chipul cel mai fericit, el termină prin aceste cuvinte, adevărată lovitură de fulger pentru acești nevrednici apostatați: «*Este îngrozitor a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu;*» ca cum le-ar fi zis: La ce pedepse nu trebuie să vă așteptați, părăsind și supărând astfel pe un Dumnezeu îngrozitor și răzbunător, care neîncetând nici o dată de a viețui, nu va înceta nici o dată de a pedepsi.

În cap. XII conține descrierea cea mai strălucită a efectelor, pe cari credința a produs în patriarhi și drepti legii vechi. Astfel, prin credință Abel a adus lui Dumnezeu o jertfă, care i-a fost așa de plăcută și chiar din cauza aceleiași credințe, că sângele său, răspândit de mâna ucigătoare a lui Cain, fratele său, strigă încă și astăzi în Sfânta Scriptură și cere răzbunare după moartea sa. Prin meritul credinței Enoch fu ridicat la ceruri; Abraam părăsi țara și familia sa, rătăcind ca un călător pe un pământ străin, locuind în corturi, în speranța de a se vedea într-o zi în cetatea neștrămutată și veșnică, salutând de departe patria cerească, din care el era exilat, jertfind pe fiul său Isaac, moștenitorul făgăduințelor sale, în cugetarea că acela, care îl a dat contra legilor ordinare a le naturei, poate să-l învieze după moartea sa. Tot prin credință Moisi, fără a se teme de furia lui Faraon, făcu să iasă poporul din Egipt, vede totdeauna pe cel nevăzut în ochii săi și Israelii trec cu picioare neudate Marea Roșie și face să cază zidurile cetății Ierichon. Aci Apostolul simțind că timpul îi lipsește, spre a descrie tot ceea ce credința a inspirat sentimente frumoase și nobile lucrări în drepti cei vechi, reunind ca

Într'un mănuchiul faptele lor cele mai memorabile, curagiul lor militar luptele lor, victoriile lor, minunile ce ei au lucrat, asemenea și persecuțiile lor, insultele ce ei au îndurat, lanțurile lor, torturile și moartea lor crudă.

În cap. XII ne arată un model desăvârșit de îndemnare spre bine. Spre a îndemna în mod energic pe Ebrei a alerga în cărarea suferințelor, Apostolul le reprezintă acest nor de mărturii, care din înălțimea cerului privește luptele lor; el le aduce aminte exemplul lui Iisus Christos, întemeetorul și desăvârșitorul credinței lor, care a îmbrățișat crucea cu atâta bucurie și a suferit cu atâta statornicie o astfel de crudă contrazicere din partea păcătoșilor. La acest argument el adaugă un altul încă mai puternic; el face să răsună la urechile lor aceste cuvinte ale înțelepciunii veșnice: «*Fiul meu, nu părăsi pedeapsa Domnului și nu te mâhni sau întristă, când te pedepsește, căci el nu pedepsește de cât pe fii săi iubiți*». Aci sfântul scriitor face să reiasă în chip minunat foloasele îndreptărei Dumnezeuști. După aceea el îi îndeamnă a ridică mâinile lor lăncede și a întări genuchile lor slăbite, a merge cu pași asigurați în calea Domnului. Nu trebuie lăsat în tăcere frumoasa comparațiune, ce el stabilește între lege și Evanghelie, (vers. 18—29) Nu mai este un munte pământesc și văzut, încongiară un foc arzător, un nor necunoscut și întunecat, de furtuni și fulgeri; nu mai este sunetul îngrozitor al trompetei și zgomotul unui glas, care aduceă surprindere neașteptată și groaza în toți aceia cari îl auzeau, dar acum este muntele Sionului, cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimului ceresc; este încă o trupă nenumărată de îngeri, biserica celor d'întâiu născuți al căror nume sunt înscrise în ceruri; este Dumnezeu, răsplătitorul dreptilor, cari sunt în mărire; este Iisus Christos, mijlocitorul noei legături, al cărui sânge strigă mai cu folos pentru noi, de cât al lui Abel.

În cap. XIII Apostolul urmează îndemnurile sale, dar totdeauna într'o limbă atingătoare și mișcătoare și sfârșește prin o rugăciune minunată pe care el o înalță la ceruri pentru Ebrei.

C.

Melancolia Religioasă.

Această maladie este însoțită de o tristeță, născută din ideea greșită ce-și face cineva despre religione, când se încredințează, că ea condamnă în general toate plăcerile, chiar și pe cele mai nevinovate; că ea nu poruncește oamenilor de cât căința inimii, ajunarea, lacrămile, temerea și plângerile.

Tristeța aceasta este tot de o dată o maladie a corpului și a sufletului și provine adesea dela stricarea mașinei, din un creier slab și ne învățatură. Cărțile, cari nu reprezintă pe Dumnezeu de cât ca pe un judecător îngrozitor și ne înduplecat, cari predică asprimea opiniunilor și o morală exagerată, sunt proprii a o face să se nască sau a o da ca chimerice și scrupule nefondate, a distruge încrederea, puterea și curagiul în sufletele cele mai aplicate la virtute. Pe când unii sunt din nenorocire preveniți la aceste greșeli, ele sunt vrednice de compătimire și nu se poate în întrebuintă multă îngrijire, spre a-i vindeca de o judecată, care este asemenea contrară adevărului dreptei judecăți, naturei omului, bunătăței nesfârșite a lui Dumnezeu și spiritului creștinismului.

Adevărurile cele mari ale credinței noastre sunt mai proprii a ne mângâia, de cât a ne înfricoșa. Invățătura lui Iisus Christos ar fi purtat, nu dupe cum se cuvine numele de Evenghelie sau bună vestire, dacă ea eră destinată a ne întrista. Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan ne spune: « *Că așa a iubit Dumnezeu lumea, cât și pre Fiiul său cel unul născut îl a dat ca tot cel*

ce crede întru el să piară, ci să aibă viață veșnică¹⁾». Și Sfântul Apostol Pavel, în epistola către Ebrei, zice: «*Pentru aceia dator eră întru toate a se asemăna fraților, ca să fie milostiv, și credincios Arhiereu întru cele ce sunt către Dumnezeu, ca să curățească păcatele norodului*²⁾». Și în epistola II către Corinteni: «*Pentru că Dumnezeu eră întru Christos împăcând lumea luiși, nesocotind păcatele lor și puind întru noi cuvântul împăcării*³⁾». Același apostol în epistola către Colaseni ne spune: «*Și printr'însul să împace toate spre sine, făcând pace, prin sângele crucii lui, printr'însul ori celor de pre pământ, ori celor din ceruri*⁴⁾». Sunt aceste dogme vrednice a ne întrista?

«*Vă vestesc o bucurie mare, zicea îngerul păstorilor din Betleem; vi s'a născut un Mântuitor, dupe cum ne spune Sfântul Apostol și Evanghelist Luca prin aceste cuvinte: «Și le-a zis lor îngerul: nu vă temeți; că iată vestesc vouă bucurie mare, care va fi la tot norodul*⁵⁾». Această bucurie fără îndoială eră pentru toți oamenii și pentru toate veacurile. Iisus Christos voește, ca în întristări chiar și în persecuțiuni discipolii săi să se bucure, pentru că răsplata lor va fi mare în ceruri, precum zice Sfântul Apostol și Evanghelist Mateiu, prin cuvintele următoare: «*Fericiți veți fi când vă vor ocări pre voi, și vă vor gonî, și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințând pentru mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata noastră multă este în ceruri: că așa a gonit pre prooroci cei mai nainte de voi*⁶⁾». El deosibește bucuria lor de aceia a

1) Evang. Ioan III; 16.

2) Ebrei II; 17.

3) Epist. II Corint. II; 19.

4) Colas II; 20.

5) Luca II: 10.

6) Evang. Mat. V; 11, 12.

lumei, dar susține că ea este mai adevărată și mai solidă.

Vă voi revedea, zice el, inima voastră va fi străbătută de bucurie și nimeni nu va putea să o turbure, după cum ne învață Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, prin cuvintele următoare: «*Amin, amin, grăesc vouă, că voi veți plânge și vă veți tânguî, iar lumea să vă bucură; și voi vă veți întrista, ci întristarea voastră întru bucurie se va întoarce Deci și voi întristare acum aveți: ci iarăși vă voi vedea pre voi și se va bucura inima voastră și pre bucuria voastră nimeni nu o va lua dela voi*¹⁾».

*Impărăția lui Dumnezeu, după cum zice Sfântul Apostol Pavel, nu este mâncare și băutură, ci dreptate, și pace și bucurie întru Duhul Sfânt*²⁾». Iar *Dumnezeul nădejdei, zice el către Romani, să vă umple pre voi de toată bucuria și pacea crezând, spre a prisi voi întru nădejde, cu puterea Duhului Sfânt*³⁾».

Același Apostol în epistola către Filipeni zice: «*Bucurați-vă pururea întru Domnul, și iarăși zic bucurați-vă. Blândețele voastre să se facă știute tuturor oamenilor, Domnul aproape este, Nimic să nu vă grijiți, ci întru toate prin gură și rugăciune cu mulțămintă cererile voastre să se arate lui Dumnezeu*⁴⁾». El voeste ca bucuria credincioșilor în cultul Domnului să strălucească prin imne și cântări, după cum ne spune în epistola către Efeseni: «*Vorbind întru voi în psalmi, și laude și cântări duhovnicești; lăudând și cântând întru inimile voastre Domnului*⁵⁾». Și în epistola către Colaseni zice: «*Cuvântul lui Chris-*

1) Evang. Ioan XVI; 20, 22.

2) Epist. Rom. XIV; 17.

3) Epist. Rom. XV; 13.

4) Filipis IV; 4—6.

5) Efes. V; 19.

tos să locuiască întru voi bogat întru toată înțelepciunea, învățându-vă și înțeleptindu-vă pre voi înșivă, cu psalmi și cu laude, și cu cântări dudovnicești, întru dar cântând întru inmele voastre Domnului¹⁾».

Unii au căutat să întunece înțelesul acestor locuri, ale Sfintei Scripturi prin altele cari se par a zice contrariul, dar când se cercetează acestea de aproape, se poate vedea într'adevăr, că cei ce sunt afectați le înțeleg în mod greșit. De asemenea un singur om coprins de ipohondrie este de ajuns într'o societate, spre a turbura toată bucuria. Astfel un scriitor melancolic nu lipsește mai nici o dată, de a face cunoscut boala sa cititorilor săi. Acești oameni se aseamănă cu spionii pe cari Moisi îi trimise, spre a descoperi pământul făgăduinței, și cari prin răspunsurile lor greșite, desgustară pe Israeliți. Aceștia, din contră, cari ne fac să vedem bucuria, pacea liniștea, fericirea alăturată la virtute, se aseamănă cu trimiși mai credincioși, cari aduseră din Palestina fructe plăcute, ca să inspire poporului dorința de a posedă această fericită țară.

Pe când într'o societate religioasă, compusă din unul sau celalt sex, se vede a omni o bucurie nevinovată, o veselie modestă, un aer de mulțămire și liniște, ori-cine poate judecă cu îndrăzneală, că regularitatea, râvna și pietatea aci sunt bine stabilite. Dacă într'insa se găsește tristețea, un aer întunecat, supărare, nemulțumire, acesta este un semn nebănuit al contrariului; jugul regulei aci se pare mai apăsător și'l poartă fără voința sa.

C.

¹⁾ Colas III; 16.

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXVIII-lea, No. 1).

Data	Luna	
1831		Actele stărei civile, de născuți, căsătoriți și morți se țin de cler, preoții trimit mitrici anual protopopilor și aceștia Episcopilor și Mitropolitului. (La fie-care două luni trebuie preotul parohiei a înainta liste de Mitrici ¹⁾).
1831		Art. 298. «Mitropolitul și Episcopii Eparhioți vor avea în Dicasteriile lor pururea a judeca despre toate pricinile bisericești și duhovnicești, fără a se putea vre-o dată atinge de pricinile politicești, nici de acele care s'ar găsi amestecate cu cele duhovnicești ²⁾ ».
1832	ian. 31	Cere Mitropolitul Grigorie dela Neofet să-i trimită în Basarabia cărțile sf. Ioan Hrisostom ³⁾ .

¹⁾ Pag. 160 Reg. Org. M.

²⁾ Pag. 192. Idem.

³⁾ Bis. Ort.

Data	Luna	
1832	Sep. 10	(?) Mitropolitul Grigorie regulează afacerile unor Egumeni în Mitropolia Ungro-Vlahiei ¹⁾ .
«	April. 1	Se trimite Mitropolitului Grigorie un plic la Focșani de Cușnicov ²⁾ .
«	Ian. 27	Mitropolitul Grigorie erà la Focșani ³⁾ .
«	Mai 9	Cere dela Neofet cărți și teascuri de imprimat la Buzău ⁴⁾ .
«	Sept. 5	Mulțamește pentru trimiterea banilor, el declară că a primit banii ⁵⁾ .
«	Sep. 9	Cere să-i trimită 10 volume restul din sf. Ioan Hrisostom ⁶⁾ .
«		In urma jalubei date și de Mitropolitul Grigorie, i se permite eșirea din exil ⁷⁾ .
«	Febr. 1	Incunoștințează Chiselef pe Mitropolitul Grigorie de a plecà din Basarabia și că i-a regulat marșatul pe unde să se reîntoarcă în țară ⁸⁾ .
«	Ian. 14	Mitropolitul Grigorie scrie către Chiselef, mulțămindu-i de mijlocirea eliberării.
«		Mitropolitul Grigorie descrie a doua surgu-nia sa ⁹⁾ .
«		Mitropolitul Grigorie scrie către Guvernato-rul Basarabiei de a i permite intrarea în țară ¹⁰⁾ .
«		O societate formată de tineri Români cu scop de ași cere drepturile vechi ale țării a-dresată către puterile Europei ¹¹⁾ .
«	Feb. 10	Neofet apără prerogativele Mitropoliei față de Regulament.

1) Bis. Ort.

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) Idem.

6) Idem.

7) Idem.

8) Idem.

9) Idem.

10) Idem.

11) Idem.

Data	Luna	
1832		Statul Mitropoliei Bucureștene: Mitropolitul 48,000 lei, mile la dispoziție 24,000, servitorii săi 10,000 lei, Directorul-Arhiereu și Vicar 12 mii, slugile 4000, cheltuelile pentru dulceață, cafea, lemne, lumânări, 3500 lei. Episcopul 30 mii lei, masa etc. 14,400 lei, slugile 6000, cheltuelile 800, un Arhimandrat de scaun 6000, slugile 3000 cheltueli 9000 ¹⁾ .
←	Ian. 24	Mitropolitul Grigorie scrie către Neofet, că a sosit în Focșani și că are a mai stă în Buzău, după Inalt ordin ²⁾ .
←	Ian. 10	Epistola Episcopului de Chișineu răspunzând la încunoștiințarea ce-i face că Mitropolitul Grigorie este liber a veni în țară ³⁾ .
←	Febr. 1	Chiselef dă ordin ca Mitropolitul Grigorie să stea la Episcopia Buzăului și să i se dea acolo toate comoditățile, ca unui Mitropolit ⁴⁾ .
←	Sept. 9	Chiselef întreabă Mitropolia ce Egumenate sunt vacante spre a da una lui Efrosin Poteca, ca recompensă la bătrânețe, fiind că fusese profesor la sf. Sava ⁵⁾ .
←	Sep. 23	Neofet reclamă să nu se știrbească întru nimica drepturile și prerogativele Bisericii Valahe prin noua legislație a Regulamentului Organic. Chiselef cere a i se face un raport în care să se arate acele prerogative etc. ⁶⁾ .
←	Dec. 14	Neofet vine în conflict cu Chiselef pentru că n'a voit a instală pe un egumen la Monastirea τῶν πτέάρων, ba încă l'a arestat, el se chemă Climent, de a nu intră în funcție. Și i se ordonă Mitropolitului a regulă afacerea ⁷⁾ .

1) Bis. Ort.

2) V. 1812—1844. Ac. Rom.

3) VII. 1832—1866. M. B. Ac.

4) XX. M. B.

5) Idem.

6) Idem.

7) Idem.

Data	Luna
1833	Ian. 21
1832	
«	Iulie 13
«	«
«	«
«	«

Chiselef văzând că Neofet își însușește drepturi ca de Patriarh, cere a se preciza [acele drepturi pentru numirea de Egumeni, și a raporturilor dintre Logofătul Bisericesc și Ierarhie ¹⁾).

Iosif Episcopul catolic al Nicopolului dă ordin unui preot catolic a căsători pe un catolic cu o ortodoxă, și Mitropolitul reclamă să fie trimis Episcopul la Nicopol; iar sfatul administrativ al țării spune Mitropolitului să se adreseze la președintele Chiselef ²⁾).

Pol-polcovnicul Generalicescului stab Fonton de Verion No. 2 scrie către ocârmuirea Mitropoliei: Să se decopieze toate Hrisoavele vechi, pisanii de pe la Biserici, Monastiri, paraclise, Schituri etc. Asemenea și odoarele sfinte. Apoi sf. Moaște, toate inscripțiile, să se spună cine sunt ctitorii. Manuscriptele slavone să se dea împuternicitului Președinte ³⁾).

Asemenea să se dea ordin să se scrie numele Domnitorilor ctitori de prin Biserici, a Doamnelor, a Beizadelilor și ori ce alte cuvinte vor mai fi pe lângă ei ⁴⁾. Să se scoată copii de pe pomelnice și să se dea lui Chiselef ⁵⁾).

Să dă ordin să se aducă Hrisoavele Originale ale Bisericii, Mitropoliei, Episcopiilor, a Monastirilor închinat și neînchinat, însă în original, ca apoi scoțându-se copii se vor da înapoi. Asemenea Hrisoavele în care se vorbește de întâmplări mari, bătălii etc. Să se dea la osebita cancelarie a excelenței Sale ⁶⁾).

Mijlocește să se trimită o carte dela Episcopul Ilarion de Argeș, în care sunt sfaturi de

1) XX. M. B.

2) XV. 1832 M. B.

3) Idem.

4) Idem.

5) Idem.

6) Idem.

Data	Luna	
		ale lui Neagoe Vodă, după știința lui Chiselef. Tot spre folosul țării! Cartea a dat'o, dar nu se vede adeverința că a și înapoiat'o. Adeverința de luarea ei există. Acea carte erà manuscript ¹⁾ .
1832	Iunie 13	Cere o carte scrisă românește: <i>Istoria țării până la descălicarea Domnilor</i> , și un calendar în care sunt note puse de mâna lui Constantin Brâncoveanu, cărțile se dau lui Chiselef ²⁾ .
«	Iulie 23	Ilarion Argeș, declară că există cartea lui Neagoe Vodă, sfaturile către fii și că o va trimite președintelui. Iar îngrijitorul Horezului spune că are și calendarul cu notele lui Constantin Vodă și <i>Istoria Românilor până la descălecătoare</i> și că le va trimite la București, după cerere ³⁾ .
«	Iulie 29	Fanton dă adeverință că a primit cartea de la Argeș ⁴⁾ . Există și o listă de documentele și condicile ce cuprind documente și care s'au dat președintelui ⁵⁾ .
«	Noem. 23	Monastirea din Câmpu Lung este făcută de Filaret Apamias, apoi neajungându-i banii și împrumutându-se au reclamat datornicii, apoi i s'a ertat datoria și s'a dat pe șapte ani veniturile Monastirei spre a polei și tâmpla ca cea dela Sărindari. Pentru zidirea Monastirei i s'a dat de Grigorie Ghica veniturile Monastirei pe 10 ani ⁶⁾ .
«	Noem. 16	Să constată că Mitropolitul Dositeiu a lăsat 12 mii lei la spitalul iubirei de oameni τῆς φιλανθρωπίας ⁷⁾ .

1) XV. 1832. B.

2) Idem.

3) Idem foaia 142 Vol. tot XV Manus. B. Mitr.

4) Idem.

5) Idem 183.

6) XII 1831—1832 M. B.

7) Idem.

Data	Luna	
1832	Apr. 20	<p>todoxe și 7 streine: 1 Armenească 2 Catolice una luterană, una reformată și o sinagogă evreească ¹⁾).</p> <p>Condițiile ce se cereau dela candidații la preoție «Mai întâi cercetându'l de știința și orânduiala sf. Biserici, l'am aflat cu știință, cât și de viețuirea lui m'am încredințat... Protopop. Stoica.</p>
«	Ghenar 20	<p>Dimitrie Arhiepiscopul de Chișineu răspunde locoșitorului Neofit că a primit scrisoare ce 'i-a trimis prin Dometie la 8 Ianuarie prin care-i spune de întoarcerea Mitropolitului Grigorie în țară și că s'a bucurat mult.</p>
1829—32		<p>Veniturile Mitropoliei dela 1829 Aprilie 23 până la 1832 Aprilie 23.</p> <p>Venitul total 642,315.</p> <p>70,000 s'au luat cu împrumutare în întrebuintărea țării.</p> <p>Cheltuelile 669,212, bani 31.</p> <p>Deficit 17,897 bani 31.</p>
1833	Oct. 4	<p>Se trimit socotelile spre a le vedea și verifica Mitropolitul Grigorie.</p> <p>Din partea Locotenentului de Mitropolit Neofet.</p>
1832	Martie 22	<p>Inalt Excelenției Sale Domnului deplin imputernicit președent al divanurilor Prințipaturilor Valahiei și Moldovei, General Liotenant i General Adiotant și a feluri de ordine Cavaler, Pavel Dimitrievici Chiseleff.</p> <p>La leatul 1829 prin predlojenia strălucirii sale Domn sfetnic de taină și cavaler Graf. Palin, fostul deplin imputernicit președent, scrisă dela 24 Ghenar sub No. 702, fiind chemat spre a mă însărcină cu ocârmuirea sf. Mitropolii în lipsa Prea sfinției sale părintelui Mitropolit Grigorie, am urmat după poruncă, și</p>

¹⁾ Uricarul V. XVI. pag. 176.

Data	Luna
------	------

sculându-mă dela Craiova am venit aicea, unde de voe am primit această sarcină asupra-mi, nevoindu-mă de atunci și până acum, pe cât am putut, a-mi împlini datoriile ce sunt puse asupra Mitropoliei acestei țări. La intrarea mea în ocârmuirea sf. Mitropolii, mi s'au dat, potrivit cu împrejurările vremii de acum, spre nesmintită pază și statornicirea acestor drepturi și prerogative. Și fiindcă aceste madele, pre cum socotesc, pot privi a se da în chibzuirea obșteștei adunări, care în scurtă vreme să se închiză; De aceea dar spre a nu se pierde vremea, am cinste a ruga cu smerenie pe Excelenția Voastră, că de socotiți, să porunciți unde se cuvine a se da acum drumul cel chibzuit al acestor pricini, și de urmare să ne cinstiți cu răspuns (pag. 65).

Iscălit. Ocârmuitor Mitropolitul Neofet.

1829

Pitacul obșteștei adunări Divanului Principatului Valahiei către ocârmuitorul sf. Mitropoli, Prea sf. părintele Neofet, Episcopul Râmnicului, dela 8 Februarie leat 1829.

Din coprinderea alăturatei tălmăciri după predlojenia strălucirei sale D-lui deplin impuniternicit președent vei lua ptiroforie de cele poruncite Prea sfinției tale, pentru care scrie Divanul, ca îndată după priimirea acestui Pitac să pui în lucrare darea mai sus arătaților bani Prea sf. Părintelui Mitropolit, din veniturile sf. Mitropolii, iar socotelile de venit, cheltueli și datorii ale sf. Mitropolii să le așterni sfinția ta împreună cu D-lor cinstiții veliți Logofeți și săvârșindu-se să se aducă la obștescul Divan iscălite.

Iscăliți: Ilarion Episcop Argeșuluui. Gheorghe Filipescu, Iorgache Goleșcu, Dimitrie Racovița, Dimitrie Bibescu, Iacobache Arghiropol, Manolache Baleanu, Ștefan Brăiloi, Alexandru Valara, Alexandru Filipescu (pag. 64).

Data	Luna
------	------

Tălmăcirea de pe predlojenia Domnului deplin împuternicit președent al Divanurilor, Sfetnic de taină și cavaler, Petrovici Palin.

Către obștească Adunare a Divanurilor. No. 1110 Eebruarie 6. In pricina plecării de aici la Basarabia a Prea sfinției sale Mitropolitului Valahiei, pui înaintea obșteștei adunări a divanului să pue în orânduială a se slobozi Prea sfinției sale pentru cheltuiala drumului și cheltuelile, în câtă vreme să va ține în lazaret, taleri 6720, de o dată; afară de aceștia, fiind că Prea sfinția sa a arătat ca pentru a sa cheltuială în Basarabia are trebuință de taleri 2000 pe lună și că are trebință a primi înainte pe șase luni, de aceea mă îndatoresc de a pune înaintea obșteștei Adunări a Divanului a i se da asemenea și suma aceasta, ce face taleri 12 mii. Toate aceste dări trebuie să se dea din veniturile Mitropoliei, după ce se va face această punere locală, socotim de trebuință a încredința privegherei acestei adunări a Divanului, păstrarea cu socoteala a tuturor veniturilor.

Un pitac din partea cinstitei obșteștei adunări a Divanului dela 6 Februarie sub No. 65, însoțit cu copie de pe predlojenia împuternicitului Președent sub No. 1110, din care scotind copie întocmai o alăturez împreună cu tălmăcirea rusască, spre îndestularea Inalt Excelenției Voastre de cele coprinse pentru rânduiala, ce s'au fost făcut atunci, pentru venitul sf. Mitropolii, pe temeiul cererii Prea sfinției sale părintelui Mitropolit către strălucirea sa. Pentru care, fiindcă la sfârșitul viitoareii luni Ianuarie se împlinesc trei ani dela însărcinarea mea cu ocârmuirea sf. Mitropolii și chivernisirea acestei case; și pentru chipul purtării mele într'ale iconomiei acestei sf. Case, atât după îndatorirea pusă asupra-mi prin pomeni-

Data	Luna
------	------

tul pitac al obștei adunări a Divanului, cât și spre înființată dovadă că nu s'au făcut vre o urmare în potrivea acestei îndatoriri, cu a'și însuși de cineva cât de puțină parte dintre acele venituri.

Am socotit de datorie a supune supt privirea și băgarea de samă a exelenței Voastre în pirlipis această alăturată socoteală de tot venitul Casei și al Eparhiei, adunat pe acești trei ani trecuți, unde și cum s'au cheltuit supt iscălitura chiar a Iconomilor și a Logofeților Eparhiei, fiind câte trei oameni ai Mitropoliei, carii singuri au trimis veniturile și printr'înșii s'au cheltuit veniturile lor, scoțându-se din cele cheltuite acele trebuitoare Bisericeii. să se plătească datoriile Mitropoliei (pag. 62).

Același titlu.

La 24 ale luni-Ianuarie trecut prin raportul sub No. 50, am avut cinste de a supune supt privirea Exelenței Voastre socoteală de tot venitul și cheltuelile sf. Mitropolii urmate până trei ani trecuți în vremea ocârmuirii mele, potrivit cu Pitacul obștei adunări a Divanurilor dela 6 Februarie 1829 sub No. 65, dat către mine după glăsuirea predlojenii strălucirii sale Graf. Palin, fostul deplin împuternicit Președent sub No. 1110 Februarie 6, rugându-vă ca să binevoiți a face punerea la cale ce veți chibzui spre încredințare și ptiroforia obștei asupra acestei pricini. Mai în urmă la 10 ale luni lui Februarie, prin al doilea raport sub No. 84, am avut iarăși cinstea a vă supune sub băgare de seamă, un hrisov al repost. întru fericire Mihaiu Vodă Racovița, de la leat 7250, cuprinzător de drepturile, chiriarchiceasca putere și prerogativele, ce din vechime au avut acest Arhipăstoresc scaun, al sf. Mitropolii, întemeiat pe soborniceștile sf. canoane și pe pravelile și poruncile împărătești, cum și pe vechiul obicei al acestei țări, rugându-

Data	Luna	
1833	Apr. 14	vă și prin acest al doilea raport ca să binevoiiți a face punerea la cale ce veți chibzui.
		Vornicia pune la dispozițiunea Mitrop. Grigorie trăsura spre a se duce la Căldărușani ¹⁾ .
«	«	Chiselef îi desemnă locul pe unde să se ducă Mitropolitul Grigorie dela Buzău la Căldărușani ²⁾
«	Ian. 18	Mitropolitul este oprit la Buzău ³⁾ .
1832		A doua surgunie ⁴⁾ .
1833	Aug. 22	Mitropolitul Grigorie este chemat la scaun prin Chiselef.
«	Sept. 1	I se comunică voia de a veni la scaun ⁵⁾ .
«	Aug. 23	Se admit condițiile puse de Mitropolitul Grigorie ⁶⁾ .
«	Sept. 2	Expunerea către Patriarhul din Constantinopol și Ierusalim în cestiunea Monastirilor închinete.
«	Octom.	Chiselef se silește ca să împace pe pământeni cu grecii în afacerea aceasta.
		Se proiectează Instituirea de Epitropii cu membrii din țară și reprezentanții Monastirilor, dar nu convin. Pământenii cer. 1) Să repare Monastirile și să le întreție bine etc. 2) Să ia o parte din venit Egumenii, altă parte pentru servitorii Bisericii. 3) Să contribuiască la acte de binefaceri, formându-se o casă. 4) Restul să se trimită numai la locurile sfinte. 5) Egumenii n'au dreptul de a contracta datorii. 6) Arendarea imobililor să se facă prin mezat public și întărit de Mitropolit și Epitropie. La aceasta Patriarhii răspund, că nu admit Românilor nici un amestic asupra acestor Monastiri, fiind în drept numai cei ce le posed ⁷⁾ .

1) Idem. Bis. Ort.

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) Idem.

6) Idem.

7) No. V 1812—1844 Ac. Rom.

Data	Luna
------	------

1833	Sept. 1
------	---------

In ce privește dorința Mitropolitului Grigorie se zice: «Acest principat fericit astăzi prin dobândirea Chiriarhului și bunului său păstor, poate nădăjdui toate îmbunătățirile întru cele Bisericești. Si în zilele Prea sfinției Voastre această parte a Bisericii răsăritului va înflori iarăși ca în zilele Ierarhilor acelora, carii sunt lumina credinței pravoslavnice, și a căroră nume vor fi în veci nemuritoare ¹⁾...

«	Mar. 26
---	---------

Conflictul între Neofet și Chiselef se termină printr'un regulament pentru numirile Egumenilor Greci de către Greci, iar privigherea duhovnicească să aibă Mitropolitul. Pentru Egumenii Români să-i aleagă soborul, să-i întărească Mitropolitul, iar partea materială privește pe Logofătul Bisericesc. Mitropolitul rămâne să dea raport separat lui Chiselef neunindu-se cu boerii ²⁾.

«	
---	--

Statul tuturor amploiaților și a cheltuelilor Mitropoliei.

Statul Bisericesc lunar 3390, anual și alte cheltueli 52,680.

Statul amploiaților Mitropoliei lunar 2045, anual 26,640.

Statul Tribunalului Bisericesc lunar 3870, anual 46,740.

Statul Cancelariei Mitropoliei lunar 5930 anual 71,460.

Statul cuprinzând alte cheltueli lunar, 4800, anual 179,600.

«	
---	--

Veniturile Mitropoliei Bucureștilor eră de 845 mii 655, iar cheltuelile 757,090 lei, rămânând un rest de 88,566, pe sama Mitropolitului pentru el personal, a face milostenii. Metoacele Mi-

¹⁾ Vol. XX. M. B.

²⁾ XX foaia 178 etc. M. B.

Data	Luna
------	------

1833	Iunie 10
------	-------------

tropolii aveau un venit de 328,360, după contracte. Erau 14 la număr

Chiselef face această adresă Mitropolitului. «In speranță ca seminariile vor fi curând deschise pentru instrucția acelor ce se vor devota misiunii bisericești, și dorind a contribui, pe cât îmi va fi posibilul la progresul unei instituții atât de folositoare, m'am grăbit a mă adresa Procurorului sf. Sinod, rugându-l a'mi trimite unele din cele mai bune (opere) cărți, de care se face întrebuintare în Seminariile din Rusia. D-l Procuror mi-a trimis volumele anexate aci, și mă grăbesc a le trimite Eminenței Voastre pentru întrebuintarea lor cum va găsi de cuviință în interesul clerului (f. 183).

«	Aug. 16
---	---------

No. 1177. Ot. Mitropolitul Neofet este însărcinat cu o misiune către Mitropolitul Grigorie, ce șede la Căldărușani, de a-i pune condiții cum poate reveni Mitropolit. Iată intraducere, din franțuzește, scris de mâna lui Neofet (foaia 187) acest raport.

«	
---	--

Conform ordinelor Exelenței Voastre m'am dus la Căldărușani la Mitropolitul Grigorie pe care l'am găsit în ultimile grade de slăbiciune, dar din norocire afară de primejdie. Eu am avut patru întrevideri cu el și mă grăbesc a aduce la cunoștință Exelenței Voastre rezultatul conferințelor ce am avut împreună, rezultat coprins în parte în comunicația aici alăturată. Excelența Voastră va găsi asigurarea sinceră a sentimentelor sale și angajamentul ce își ia de a sprijini noile instituțiuni, pe care le consideră ca unica garanție pentru prosperitatea acestei țări. În ultima conferință a chemat pe Arhimandritul și pe superiorul Monastirei, Duhovnicul său, și după ce le-au spus de invitarea Excelenței Voastre ce i-ați făcut prin trecerea sa prin Buzău, și de toată atenția ce

Data	Luna
------	------

s'a dat de a pricepe spiritul noilor instituții spre a'și lumina mintea, după ce le-au vorbit de mai multe abuzuri ce asupra țara și avantajele noilor dispoziții, care sunt vindicătoare, în sfârșit după ce le-a făcut cunoscut scopul misiunii mele, le-a cetit comunicarea către Excelenția Voastră și că a iscălit'o inprezențelor, le-a spus în acelaș timp observațiile privitoare la unele dispoziții ce privesc afaceri bisericesti, pe care mi le-a recomandat de a le supune Excelenției Voastre, și pentru care a luat pe cei doi călugări de dovadă. Aceste observații sunt: 1) Că n'ar fi potrivit de a ține Mitropolia și Episcopiile à l'instar des monastères, obligându-le a contribui aux laisse de L'Etat în favoarea stabilimentelor de binefacere. Dar că Mitropoliile ca și Episcopiile să fie obligate fie-care de a întreține un Seminarium cu cheltuelile sale, îndatorire sfântă dela care nimeni dintre ei nu se va sustragă. 2) În ceea ce privește L'affermage des terres des Monastères, el propune să se stabilească un colegiu bisericesc compus din delegații Mitropoliei, de patru reprezentanți ai sf. Locuri, din Ierusalim, din Muntele Sinai și din Muntele Athos și din Rumelia, asistați de un imputernicit al Domnului. Acest colegiu va adjuceca toate moșiile și pământurile Bisericești. Prin aceasta se va ajunge scopul de a se cunoaște adevăratele venituri a fie-cărei Monastiri, fără ca vre-o faptă să se petreacă în detrimentul lor, și în acelaș timp interesele fie-căruia din sf. Locuri sus menționate vor fi convenabil reprezentate și apărate prin delegații lor. 3) Respectiv de hirotonia preoților și Diaconilor, el a găsit în convenabil amestecul Logofătului până la capacitatea individului, el ș'a terminat observațiile, reamintind principiul, că ceea ce D-zeu

Data	Luna
------	------

a separat, oamenii nu le pot uni, și că nu trebuie călcată linia de demarcare trasă între lumea Civilă și Bisericească. La sfârșitul conferinței m'a rugat de a supune Excelenței Vorstre câte va reclamații, care i s'au dat, privitoare la îndatorirea prin care sunt obligați să dea patru oameni pentru o sută proprietărilor pământului, unde sunt așezați; dar în această privire se recunoscù necompetent de a judecă asupra dreptății aceștii reclamații, el a crezut cel puțin a se achită de un act de conștiință mai mult, de cât a o duce la cunoștința Excelenței Voastre. Acesta-i rezultatul misiunii cu care Exelenția Voastră a binevoit a mă însărcinã, și astfel sunt observațiile din partea Mitropolitului Grigorie, pe care vi le transmit aicea din cuvânt în cuvânt».

C. Erbiceanu.

(Va urmã).

PATRIARHATUL DE MOSCOVA.

I.

Rusia e ocupată cu un sângeros războiu în Extremul Orient. Are războiu de aproape un an cu Japonia, țară chemată nu de multă vreme la o viață civilizată. Până acum armatele rusești au fost neîncetat biruite de armatele japoneze. Ori și cine 'și poate închipui cu ușurință, cât de rănită e Rusia în amorul ei propriu. Jalul, Kinceul, Port-Arthur, Liao-Jang, Șaho și Mukdenul vor fi totdeauna înscrise cu litere negre în istoria războaelor rusești. Lupta continuă pe mare și pe uscat și numai singur Dumnezeu știe, care va fi rezultatul!

În timpul acesta în imperiul rusesc e și o mare mișcare socială. Poporul și în deosebi intelectualii nu mai sunt mulțumiți cu o guvernare despotică, de aceea cer cu stăruință drepturi și libertate! Greu trebuie să fie pentru această țară, ca să țină luptă și în afară și înnăuntru și lupta dinnăuntru e cea mai primejdioasă, cea mai nenorocită!

În asemenea împrejurări s'au răspândit în lume

fel de fel de știri din Imperiul rusec. S'a spus, că Țarul voește să dea o Constituție țării sale; că voește să cheme la viața publică întregul popor. S'a spus mai departe, că voește să asigure libertatea conștiinței; că nu se vor mai persecuta supușii săi, care ies din sânul Bisericii Ortodoxe și profesează idei religioase altele decât ale religiunii de stat. S'a spus chiar, că Țarul a dat voe, ca supușii săi să se roage lui Dumnezeu, fiecare în limba sa maternă, adică Rușii rusește, Armenii armenește, Germanii nemțește, Românii românește și așa mai departe. Numai încapă nici o îndoială că această din urmă știre ne-a bucurat foarte mult și pe noi Românii, căci e mare lucru, ca frații noștri din Basarabia în număr de peste 1.200,000, să se poată ruga lui Dumnezeu în limba lor românească. S'a mai spus între altele, că servitorii altarului Bisericii Ortodoxe rusești sunt unanimi pentru reînființarea patriarhatului de Moscova și că Țarul deși favorabil ar fi amănat rezolvarea unei așa de importante chestiuni pentru mai târziu.

Biserica de stat în Rusia fiind Biserică Ortodoxă ca și a noastră, cred, că interesează foarte mult pe cetitorii acestei reviste, ca să știe, cum a fost organizată această Biserică înainte de a avea un patriarhat, în ce împrejurări s'a înființat patriarhatul și de ce anume s'a desființat și prin ce a fost înlocuit.

II.

Trei mari perioade distingem în istoria Bisericii rusești și anume: perioada dela creștinarea Rușilor (secolul al X) până la întemeierea patriarhatului de

Moscova; perioada patriarhatului de Moscova dela anul 1589—1721; perioada sinodală dela 1721 până astăzi.

*

Până la întemeerea patriarhatului de Moscova, Biserica rusă atârnă de patriarhia de Constantinopol,— ea eră considerată ca o mitropolie a acestei patriarhii. La începutul acestei Biserici toți mitropoliții se trimiteau de Patriarhul de Constantinopol și erau de origină Greci.

În timp de două veacuri și jumătate, adecă până la 1240 din 22 mitropoliți, cari au fost în Rusia, numai unul singur a fost de origină rus, dar și acesta pe motivul, că trăise mai multă vreme în Constantinopol.

În timpul dominațiunei Mongole (1240—1448) mitropoliții se numiau tot de patriarhia de Constantinopol, însă se luau cei mai mulți dintre ruși, fie din Rusia, fie din Lituania. Au fost în acest timp și trei mitropoliți Greci, unul de origină sârb, iar altul, după unii sârb, iar după alții român și anume: Grigorie Țamblac (1415—1419).

O dată cu căderea Constantinopolului în 1453 scade și puterea și prestigiul Patriarhiei.

Patriarhia de Constantinopol în urma dominațiunei turcești având nevoie de milostenii se adresă țărilor Române și Rusiei, ca țări Ortodoxe. Putem afirmă, că dacă Patriarhia de Constantinopol n'ar fi primit ajutoare materiale din aceste țări și chiar și celelalte patriarhii, nu se știe la ce rol ar fi fost reduse aceste

scaune vechi bisericești. Biserica rusă însă în deosebi profită de aceste împrejurări și dobândește din partea Patriarhiei dreptul ca sinodul episcopilor ruși, să și aleagă și să și așeze singur pe Mitropolit. Cu chipul acesta Biserica rusă și realizează o dorință nutrită de multă vreme. De acum înainte ea nu mai e dependentă în practică de Patriarhia de Constantinopol. Dependenta aceasta e numai nominală! În vremurile acestea autoritatea Mitropoliților față de Episcopi și de Biserică în genere eră destul de însemnată. Iată propriile cuvinte ale lui *Berdnicov*, renumit profesor la facultatea juridică din Kazan: «Mitropoliții ruși nemărginindu-și autoritatea numai la înalta supraveghere a administrației în alte eparhii, câte o dată se amestecau direct în afacerile bisericești a cutărei sau cutărei episcopii; ei se adresau cu enciclicile și învățăturile lor către anumite orașe, mănăstiri, către persoane particulare, către întregul cler al Bisericii ruse, sau în fine către toți creștinii din Rusia. Ei aveau dreptul de a chema la sine pe Episcopi și a le cere seama de administrația Eparhiei. Ei călătoriau și singuri în persoană pentru supravegherea episcopiiilor»¹⁾.

III.

Rușii conștienți de puterea lor doriau să întemeeze și ei o Patriarhie în felul celorlalte patriarhii. În anul 1588 vine în Rusia după milostenie Eremia II, Patriarhul de Constantinopol. Țarul Teodor Ivanovici

¹⁾ *I. S. Berdnicov*, Curs de drept bisericesc, tradus de Silvestru Bălănescu, Episcopul Hușilor, pag. 211.

profită de această ocaziune și roagă pe Eremia ca să recunoască autocefalia Bisericii Ruse, înalțând-o la rangul de Patriarhat. Eremia fiind încărcat de dăruiri primește bucuros aceasta și în anul 1589 înalță scaunul mitropolitan de Moscova la rangul de Patriarhat și instalează în persoană pe Mitropolitul Iovca Patriarh. Eremia înapoindu-se în Constantinopol convoacă în 1590 și în 1593 două sinoade la care iau parte și ceilalți Patriarhi ai Bisericii Orientale și aprobă înființarea Patriarhatului de Moscova, dând Patriarhului rangul după ceilalți patriarhi, adică al 5-lea la rând. Patriarhul de Moscova se alegea de sinodul păstorilor ruși și după instalare comunică și Patriarhilor de răsărit aceasta, în semn de iubire frățiască.

Biserica rusă o dată înălțată la această demnitate începe să lucreze și să facă progrese, în cât putem spune secolul al XVII-lea e timpul întăririi ei interne. Ea se opune cu succes tuturor încercărilor de convertire din partea Romei și a Jesuiților. Ea a întocmit prin Petru Movilă o Mărturisire Ortodoxă, care a fost primită ca normă de credință de către întreaga Biserică Orientală!

Întemeerea de școli, curățirea erurgiilor sfinte de adaose făcute din ignoranță, îmbunătățirea literaturii sfinte, însemnate adunări bisericesti, au înălțat poporul pe o înaltă treaptă de vederi și sentimente religioase. Biserica a ajuns în această epocă în cea mai înaltă stare de libertate, de acțiune și de putere. Ea era cel mai însemnat factor, dacă nu în a-

numite împrejurări chiar un *factotum* în viața socială și politică. Pentru ca cetitorii să vadă mai bine de câtă autoritate se bucurau acești patriarhi amintesc pe doi dintre ei și anume pe *Filaret* (1619—1634), tatăl țarului Mihail Romanov, întemeietorul dinastiei Romanov de astăzi și pe *Nicon*. Mihail Romanov și-a asociat la tron pe tatăl său, patriarhul Filaret și toate ucazele Țarului să dădeau în numele său și al Patriarhului Filaret. Același lucru a făcut Alexie Mihailovici cu patriarhul Nicon (1652—1658). Acest din urmă Patriarh a dezvoltat o activitate extraordinară pentru binele bisericii ruse.

Iată ce a făcut el.

Dela venirea sa ca Patriarh începe să pună regulă și ordine în cele bisericesti. Mai întâiu constată, că în cărțile de ritual slavone, tipărite de oameni fără nici o cultură s'au strecurat nenumărate greșeli. Aceste cărți se tipăreau după manuscrise pline de greșeli. Pe lângă aceasta mai constată, că în ceremoniile și ierurgiile bisericesti erau deosebiri, așa unii creștini și făceau crucea cum se cade, unind primele trei degete ale mânei drepte la un loc, iar alții și făceau cruce numai cu două degete. În unele localități *alluia* se pronunță de trei ori, iar în altele numai de două ori. În unele localități în timpul litanilor sau procesiunilor religioase în jurul bisericii sau la botezuri și cununii ocolirea să făcă în contra mersului soarelui, iar în altele după mersul soarelui. Unii scrieau și pronunțau *Iisus*, iar alții *Isus* și multe altele de

felul acesta. Tunderea barbei era considerată ca un păcat de moarte. Ce face Nikon? Convoacă un sinod și hotărăsc, să se pună capăt unei asemenea stări de lucruri. Cărțile bisericești se corectează după cele mai vechi și bune cărți slavone și manuscrise, comparându-se totdeauna cu originalul grecesc. S'au consultat peste 500 de manuscrise vechi slavone și grecești aduse din toate părțile și chiar din sf. munte.

În 1655 a și apărut prima carte bisericească corectată! Cât privește ceremoniile s'a introdus o uniformitate, restabilindu-se vechile ierurgii, care dela început s'au săvârșit în Biserica Greacă și Rusă.

Mișcarea aceasta de reformă rituală n'a fost privită cu ochi buni de întregul cler și de popor. O parte din cler și din poporul de jos au considerat această îndreptare făcută cărților și ceremoniilor, ca o schimbare sacrilege a textului în uz și a refuzat s'o primiască. Nikon era în ochii lor un dușman al Bisericii!

Astfel s'a născut în mijlocul Bisericii rusești *partida Rascolnicilor* sau separatiștilor, prima spărtură serioasă și cu dureroase consecințe pentru Biserica Ortodoxă. Aderenții acestui partid se numiau pe sine *staroobredți*, adică adepți ai vechiului cult sau vechi credincioși.

Rascolnicii aceștia se înmulțesc cu timpul și în mijlocul lor se nasc mai multe grupe și direcțiuni, cu toate persecuțiunile la care au fost expuși. Numărul schismaticilor de diferite categorii ar fi după unii de 10 milioane, iar după alții chiar de 20 milioane. Nu există până astăzi o statistică exactă.

Nicon a îngrijit de aproape și pentru o disciplină mai severă bisericească, dând el cel dintăiu exemplu. El eră poate chiar prea sever, căci suspendă și distituiă episcopi, fără nici o judecată sinodală. Prea marele lui zel și rigorism l'a plătit însă în cele din urmă cu perderea scaunului patriarhal. Nicon s'a dus, iar reforma lui a rămas pentru binele și prestigiul Bisericii Ortodoxe din această țară!

IV.

Petru cel Mare (1689—1725), organizatorul statului rusesc și care l'a mărit și împuternicit, nu eră mulțămît cu organizarea Bisericii ortodoxe din statul său. Lui i se părea, că reprezentantul suprem al Bisericeii,—Patriarhul,—e prea puternic alături de capul statului. O parte din puterea ierarhică i se cuveniă lui și aceasta potrivit vederilor lui de organizațiune despotică a statului. De aceea să și hotărăște să desființeze patriarhatul de Moscova și să'l înlocuiască cu un *sinod permanent*, conducător al afacerilor bisericești, cu reședința în Petersburg, capitala imperiului. În 1700 moare Adrian, patriarhul de Moscova. Petru cel mare lasă scaunul patriarhal neocupat până în anul 1721, când 'l desființază. Cu conducerea afacerilor patriarhatului în tot timpul acesta însărcinează pe mitropolitul de Ryezant, ca astfel lumea să se obicinuiască și cu o Biserică fără Patriarh. Hotărârea Impăratului a fost aprobată în 1723 prin deosebite gramate și de către patriarhii răsăritului.

Administrația Bisericii rusești concentrată până a-

cum în mânele unei singure persoane a fost încredințată Sinodului, pentrucă după Petru cel mare, un colegiu prezintă mai multe garanții pentru siguranța intereselor Bisericii și ale Statului decât o singură persoană. O asemenea administrație Sinodală e și în spiritul vechii administrații bisericești, așa cum e descrisă în canoanele apostolice (Vezi în deosebi can. 34 și 37). Pe lângă aceasta, administrația colegială bisericească trebuie să corespundă și administrației civile. *Sinodul era în cele bisericești, ceea ce Senatul era în cele lumești.* Capul amândorora trebuie să fie împăratul, căci și Sinodul era unit cu El prin mijlocirea unui procuror General sau Oberprocuratorul său.

Iată și jurământul, pe care trebuiau să-l depună membrii Sinodului: «Jur a fi credincios și supus servitor suveranului meu natural și adevărat, auguștilor succesori, ce va voi a numi în virtutea puterii incontestabile ce are. Recunosc că el este judecătorul suprem al colegiului spiritual. Jur pe Dumnezeu, care vede totul, că înțeleg și explic acest jurământ în toată puterea și scrisul ce prezintă cuvintele la acei ce'l citesc și la acei cari 'l ascultă». Petru cel mare a luat Bisericii ori și ce putere lumiască; nu'i a lăsat nici un fel de amestec în cele civile.

Țarul după un anumit regulament întocmit pentru Sinod are dreptul de a numi pe Episcopi, după propunerea Sinodului. Țarul are singur dreptul de a numi pe Episcopi, iar Sinodul n'are decât dreptul de a prezenta candidați. Țarul mai are încă cel mai

întins drept de a revocà pe Episcopi. El mai are dreptul de a numi în toate funcțiunile bisericești. In ceea ce privește doctrina și întregul teren spiritual, Biserica nu e condusă decât de Sf. Sinod; Țarul nu face altceva decât să aducă la îndeplinire hotărârile Sf. Sinod. In virtutea drepturilor ce și-a însușit în cele bisericești, Țarul poartă și titlul de protector și apărător al Bisericii Ortodoxe,—drept pe care a căutat să'l exercite și atunci când a fost vorba de persecutarea creștinilor ortodoxi de către Turci,—adică și peste hotarele imperiului său. N'a fost numit războiul din 1877—78, un războiu pentru apărarea Bisericii Ortodoxe, adică a creștinilor, care țin de această Biserică? Țarul e din acest punct de vedere privit ca un adevărat șef al Bisericii. Nimic să nu se facă fără voința și știința lui! Sunt unii care susțin, că așa cum e Papa pentru Catolici, așa e Țarul pentru Biserica Ortodoxă din statul său. De aceea și sistemul de guvernământ bisericesc 'l numesc un fel de *Cesaropapism*.

*

Sf. Sinod se compune din membri de drept și din membri numiți. Membri de drept sunt Mitropoliții de Petersburg, Moscova și Kiev, cum și Arhiepiscopul de Twer. Membrii numiți iau parte la sinod numai timporal și se numesc și asistenți. Ei se chiamă și se demisionează prin decret imperial. Aceștia pot fi Arhiepiscopi și Episcopi sau Arhierii. Mitropolitul de Petersburg e președintele Sf. Sinod.

Țarul e reprezentat pe lângă Sf. Sinod după cum

am mai văzut de un procuror general, asistat de un substitut. Procurorul General are chemarea de a propune Sf. Sinod în numele Țarului toate măsurile ce crede necesare pentru Biserică și de a împedica ori și ce măsură pe care statul o va crede contrară drepturilor și intereselor sale. Procurorul General e șeful Cancelariei sinodale, însă nu atârnă întru nimic de Sinod, ci e supus numai Țarului.

În rezumat: nimic nu se face în cele bisericesti fără cunoștința Sf. Sinod, fără știința procurorului general! Nu e locul însă aici de a face un studiu amănunțit asupra administrațiunii în fruntea căreia se află Sf. Sinod, nici asupra atribuțiunilor speciale ale procurorului general. Asupra acestei chestiuni trebuie revenit a parte.

V.

Cu organizația dată de Petru cel Mare a fost condusă Biserica rusă până acum. S'a făcut tot ce e posibil, ca Biserica să serviască pentru cel mai mare bine al statului, așa după cum e el organizat. Și cum Biserica Ortodoxă e Biserica statului numai de ea și de servitorii ei s'a avut grijă, iar cei cari eșiseră și eșiau din ea și formau comunități aparte, erau prizoniți și lipsiți de ori și ce drepturi. S'au tănguit Rascolnicii și în deosebi *Vechii credincioși* sau aderenții vechiului ritual, cari se credeau și ei ortodoxi, însă toate tănguirile lor au fost zadarnice. Cei cari veniau în sânul Bisericii Ortodoxe erau bine primiți. Scutul statului nu eră decât în serviciul ortodoxilor,

iar nu și în al rascolnicilor sau schismaticilor. Se vede însă că vederile conducătorilor statului rusesc s'au schimbat în timpul din urmă. Nenorocirile ce au căzut asupra Rusiei și anume un sângeros războiu cu Japonia și mișcările meseriașilor și agricultorilor dinăuntrul Rusiei, i-au hotărât să fie mai toleranți față de Rascolnici și de eterodoxi. Iată deciziunile cari au fost sancționate de Țar prin ucazul din 29 Aprilie a. c.

«Faptul de a părăsi credința ortodoxă spre a intra în alte confesiuni creștine n'aduce nici o urmare sau nici o consecință păgubitoare de ori și ce natură ar fi pentru drepturile civile sau personale. Persoanele majore separându-se de Biserica Ortodoxă vor fi recunoscute ca aparținând la confesiunea pe care au îmbrățișat-o. Dacă într'o familie unul din soți intră în altă confesiune, copiii minori rămân înscriși în confesiunea aceluia dintre părinți, care nu și-a schimbat credința.

Când amândouă soții intră în altă confesiune, copiii în vârstă mai mare de 14 ani intră cu ei în această confesiune, iar copiii în vârstă mai mică de 14 ani și păstrează confesiunea avută până acum.

E permis creștinilor de ori și ce confesiune să și boteze după ritul propriei lor credințe copiii găsiți sau copiii de origină necunoscută și nebotezați și pe cari i-au adăpostit.

Rascolnicii (schismaticii) sunt de acum înainte împărțiți în trei grupe și anume: Vechii credincioși, sectarii și ereticii. Acești din urmă capabili de pedepse juridice.

Cele dintăi două grupe capătă dreptul de a săvârși în public serviciul divin și anumite drepturi publice.

Rascolnicii de tot soiul sunt numiți vechi credincioși, dacă recunosc dogmele fundamentale ale Bisericii Ortodoxe, deși nu recunosc anumite datine ale acestei Biserici și săvârșesc serviciul divin după cărțile lor vechi. Comunitățile religioase ale vechilor credincioși și ale sectarilor capătă dreptul de a posedă bunuri mobile și imobile pentru construcțiunea de case de rugăciuni. Inchiderea acestor case de rugăciuni nu va putea fi prescrisă decât potrivit cu dispozițiunile în vigoare pentru bisericile de confesiuni eterodoxe.

Vechii credincioși și sectarii vor aveà dreptul să întemeeze chilii și mănăstiri. Preoții vechilor credincioși și ai sectarilor vor fi împărțiți în administratori și în învățători. Va fi permis vechilor credincioși și sectarilor să și întemeeze școli în localitățile, unde va existà o populațiune importantă de credința lor. Aceste școli vor fi supuse controlului ministerului cultelor.

Se înlătură interzicerea de a tipări și de a introduce cărți religioase de a le vechilor credincioși.

In ceea ce privește căsătoriile mixte, vechii credincioși și sectarii vor fi puși pe un picior de egalitate cu confesiunile eterodoxe. Ținerea registrelor de naștere, de căsătorie și de moarte vor fi încredințate preoților vechilor credincioși și ai sectarilor sub supravegherea autorităților administrative și comunale. Cimitire speciale vor fi acordate vechilor credincioși și sectarilor.

Sanctiunea suveranului va fi cerută pentru redeşchiderea de case de rugăciune puse sub sigiliu, cum și pentru ridicarea interdicțiunilor privitoare la deschiderea de case de rugăciuni «stundiste», la intrarea rascolnicilor în academiile de cadeți și în școalele militare și la înaintarea lor în armată la rangul de ofițeri. Vor fi de asemenea înlăturate cu sanctiunea suveranului restricțiunile privitoare la ocuparea de slujbe publice și la întrebuițarea de medalii pentru vitejie, aplicate până acum «*molocanilor*», «*duhobartilor*» și sectarilor. Ministru de Justiție e însărcinat să ia la timp măsurile necesare pentru îmbunătățirea soartei persoanelor condamnate pentru delikte religioase, sau dacă se poate reduce sau ridică pedeapsa.

Cu privire la confesiunile eterodoxe, comitetul miniștrilor a hotărât să suprime restricțiunile existente.

Aprobarea autorității eclesiastice în drept e singura necesară pentru deșchiderea de case de rugăciune.

Invățământul religios al grupurilor eterodoxe va fi predat în limba maternă în toate institutele de educațiune».

. . . . .

VI.

Din aceste dispozițiuni se vede, că Țarul a făcut multe și importante concesiuni Rascolnicilor și sectarilor. Țarul a voit, ca toți cei cu opiniuni religioase diferite să vază din parte-i bunăvoință și dreptate.

Tronul imperial să fie înconjurat cu dragoste de toți supușii, cu toată varietatea de vederi religioase. Se zice, că și reprezentanții de drept ai Bisericii Ortodoxe rusești au fost favorabili unor asemenea concesiuni. Vom urmări cu atențiune cele ce se vor mai face și le vom comunica la timp cetitorilor.

Țarul, se mai zice după cum am văzut, că ar fi fost dispus să restabilească și Patriarhatul de Moscova. Procurorul General al S-lui Sinod a făcut însă obiecțiuni, sau au hotărât pe Țar, să amâne rezolvarea unei așa de importante chestiuni. Vom vedea însă ce se va întâmpla. Restabilirea Patriarhatului de Moscova nu e lucru ușor! (Vezi: Berdnicov l. c.; Eusevie Popovici: Istoria bisericească, tradusă de Athanasie și Gherasim Episcopi; Dr. Sergiu, Arhiepiscop de Vladimir, cuvântări apologetice, traduse de arhim. Nicodem Munteanu; Real Encykl. f. protest. Theologie și Kiriche vol. V; Lichtenberger, Encyclop. des Sciences relig. vol. 11; Ziarul « Temps » Aprilie 1905).

G...

Despre modul cum s'a întrodus Unăia între Ortodoxii din Transilvania

DUPĂ NICIFOR TEOTOCHE.

Autorul din care am îadus această combatere a Uniei este Nicifor Teotoche, cunoscutul erudit Teolog și mare explicator al Scripturei. Acest Nicifor Teotoche a fost și profesor reputat în Academia din Iași pe la 1768. Combaterea lui, ori cartea sa contra Uniților, este imprimată la 1775, prin urmare pe când el eră în Rosia, de aceea se exprimă: că îndepărtarea între el și Ortodoxul, ce i-a descris suferințele Ortodoxilor din partea Catholicilor și violențele întrebunțate pentru răspândirea și lățirea Uniei, erau foarte mari. Cartea scrisă de Teoloche poartă următorul titlu:

Ἐπίκρισις Ὁρθοδόξου τινὸς πρὸς τινὰ ἀδελφὸν περὶ τῆς τῶν Κατολίκων δυναστείας, καὶ περὶ τοῦ τίνες οἱ Σχίσται καὶ οἱ Σχισματικοὶ καὶ οἱ Σχισμένοι, καὶ περὶ τῆς βαρβαρικῶν λεγομένης Οὐνίας καὶ τῶν Οὐνίτων, καὶ περὶ τοῦ πῶς δεῖ τοὺς Ὁρθοδόξους ἀπαντᾶν τοῖς Κατολίκοις. ἐν χάλῃ. 1775
In 8°. «Răspunsul unui ortodox cătră un frate ortodox despre stăpânirea catholicilor și despre cine sunt Rumpătorii și Schismaticii și cei Rupți și despre aceea ce să zice barbar Unie și Uniți. Și despre cum trebuie să răspundă Ortodoxii Catholicilor». Cartea-i scrisă în limba greacă vorbitoare.

Presupun că Nicifor Teotoche, care a trăit între Români,

cunoștea foarte bine pe atunci luptele crâncene religioase ale Catolicilor asupra Provinciilor ocupate de Ortodoxi, ca Polonia, Ucraina, Transilvania, Banatul etc. etc. Istoria Universală bisericească, Patriarhul Dositeiu și actele transilvanene ne spun clar suferințele Ortodoxilor din aceste localități și lupta imorală purtată de agenții aprigi ai papismului și care s'a terminat prin rumperea dela Ortodoxism a unui însemnat număr, mai ales din Podolia, Ucraina și Polonia. Și Transilvania, n'a rămas neatinsă. O parte dintre Români au trecut prin silă și înșelăciuni la Unie. Cine voește să cunoască ce valoare morală are Unia, n'are decât să citească Cronicul lui Șincai și ideile lui asupra acestei schisme. N'avem în gând a provoca o polemică religioasă cu frații noștri Români Uniți, din Transilvania, ci cetind aceste relații date de Teotoche despre Români, am socotit că-i bine ale publică, pentrucă acum cele petrecute atunci sunt fapte istorice. Aceasta m'a îndemnat de am tradus și publicat această pericopă, pentrucă în ea se vorbește despre Români. Totdeauna am profesat și profesez principiul, ca ori-ce fapt scris într'o limbă străină și privitor la Români să'l traduc și public pentru cunoștința istorică a tuturor Românilor. Aceste materiale împrăștiate adunate, vor aduce multe lumini Istoricilor noștri și vor întregi mult faptele și datele Istoriei noastre naționale. Suntem foarte toleranți, dar nu și indiferenți în ale credinței pământene. Iată acea pericopă:

«*Al patrulea* este Unia din Sinodul dela Florența. Dar sinedriul acela, după cum mai înainte am spus, a fost ilegal, lumesc, viclean, violent, coruptibil prin bani, condamnat și desprețuit însuși de către catolicii adunați în Sinodul din Basilea. Iar unirea făcută acolo s'a distrus de către chiar acei ce au făcut'o și s'a anatematizat de către două Sinoade, și s'a desprețuit de către toți Ortodoxii, nu ș'a avut nici o dată sancțiunea ori autoritatea sa, nici a-

mână copacii zicând: Vedeți? Acesta este măr, acesta păr, se par că's doi, dar sunt unul, pentru că craci are fiecare, frunze fiecare, rod fiecare, copac este fiecare, dar sunt unul. Așa și Bisericile se văd că sunt două, dar una sunt, care are de cap pe Papa. După ce cu chipul acesta ș'a așternut argumentarea dela mic la mare, atunci ș'a pronunțat și concluzia sa nerațională, prin urmare, a zis, trebuie să vă faceți uniți. Spuneți n'am vorbit drept? Răspundeți-mi, dacă aveți ceva de răspuns. Unii dintre cei de față puteau să-i combată prostia lui nerațională și să-i dovedească că argumentarea lui nu se deosebește de cio-magul din colți,—prin urmare plouă. Dar soldații din jurul său clătinau armele. De aceea toți tăceau. El însă reluând cuvântul a zis: Ascultați și alt argument ca să vă convingeți mai deplin. Vedeți această carte, pe care o am în mână mea, priviți-o bine, acesta-i tipărită la București. Acolo Domnul este ortodox, acolo Mitropolitu-i ortodox; ascultați acum cu luare aminte, a zis: Ș'a început să citească acestea: Cel ce în tot timpul și în tot ceasul; iar când a ajuns la: Și vom ajunge la unirea Credinței, atunci a stat. Ați auzit? A zis, că și cei din București se roagă pentru unirea pe care eu predic. După aceasta a făcut aceeași concluzie îndată. Prin urmare trebuie să vă faceți uniți. Răspundeți-mi, spuneți-mi n'am vorbit drept? Văzând că cu toții tac s'a tulburat ca un bun păstor. De aceea strigă, amenință, înfricoșă, blestemă, pentru că voia să audă din gura lor că a vorbit bine. Apoi cu violență mare cercă înrăutățitul pentru ca să extragă și o altă concluzie mai nerațională decât cele anterioare, văzând însă că nu i se răspunde nimica, a dat drumul adunării, pentru ca să nu se termine la urmă prin râsul ascultătorilor și să se prefacă acea adunare într'o desăvârșită comedie. A poruncit însă că ei să se gândească cu seriozitate la spusele lui și să răspundă mâne. Și așa a luat sfârșit acea priveriște, la sfârșit ridiculă,

mai blândă decât altele, pe care le-a făcut pe aiurea acest blând Apostol. Pentru că pe la alte sate, cotune și orășăle, la care predică tot după acest metod, acolo bătea fără milă, legă în lanțuri de fier, închideă în temnițe întunecoase și pe preoții ortodoxi și pe laici, cari nu primeau predica despre unire. Din silogisme amintite și din maniere oricine poate vedea cât este de mare ignoranța și zăpăceala acestor vlahi ce să numesc uniți, apoi pornirile și nemila lor cum și sălbătăcia lor. Dar să nu se mire nimeni, după cum este predica lor, tot asemenea sunt și Apostolii.

Sunt și unii țărani Arabi în Palestina, cari până când Franciscanii, cari viețuesc în Ierusalim, le dau lor bani și ei zic că's catolici, dar îndată ce încetează darea de bani, atunci apucând petre le aruncă fără milă asupra Franciscanilor, strigând în gura mare: Anatima să fie Catolicii și cu Papa lor, și declară pe față că ei sunt creștini Ortodoxi, supuși tronului Patriarhicesc din Ierusalim. Această tragedie adese o văd ș'o aud cei ce locuesc în Ierusalim. Despre cei din Polonia tăcem.

Din cauză că majoritatea dintre ei s'au întors la Ortodoxism, iar restul zilnic, după cum se spune, se întorc. Sunt și vr'o opt sau zece răspândiți prin părțile Italiei și pe aiurea, cei mai mulți își au origina din insulele Venețienilor, oameni cu o purtare foarte rea, cu totul stricați și cu totul săraci, cari câștigându-și pâinea zilnică, vânează plăceri și odihna trupului. Mai sunt unii, prea puțini la număr pe locurile Catolicilor și în serviciu, unde au funcțiuni. Unii dintre aceștia nu's nici uniți, nici separați, ci sunt indiferenți, poate că's și Naturaliști sau Fataliști, Teiști sau și Ateiști. Toți cei amintiți sunt aceia cari se zic Uniți. Este vrednic de notat aceasta, că aceștia toți când pleacă din stăpânirea Catolicilor și se află în localități libere de stăpânirea papală, urând aruncă și desprețuesc Unirea și lovindu-și pepturile se întorc îndată cătră muma lor Bise-

La Bizantini se află și cea dintâi mențiune istorică privitoare la biserica română, datând din primele decenii ale secolului al XI-lea.

Dar cu ce ocaziune și când anume?

După în lungele și înviersunate lupte cu Bulgarii, împăratul bizantin Vasile II supuse în anul 1018 primul imperiu bulgar în întinderea sa din urmă; căci unele părți, ca Bulgaria dunăreană, fuseseră deja de mai înainte anexate. În politica sa înțeleaptă, prevăzătoare, Vasile II păstră constituțiunea politică și bisericească a imperiului bulgar, cu reședința în timpul din urmă la Ohrida. Politică însă, care mai târziu nu a mai fost observată sub urmașii săi.

Biserica autocefală din Ohrida primî în anul 1019 o căpetenie națională în persoana Arhiepiscopului Ioan. Trei hrisoave ale împăratului Vasile II¹⁾ îi garantează întinderea jurisdicțiunii sale bisericești nu numai peste eparhii bulgărești și sârbești, ci și peste cele care se aflau în teritoriile cucerite dela Greci, «sub țarii Simeon și Petru de glorioasa amintire»²⁾. În cel de al doilea din aceste hrisoave, cu data din anul 1020 luna Mai, împăratul Vasile restabilind —după cererea Arhiepiscopului de Ohrida—întinderea diecesei ca pe vremea țarului Petru (927—968), îi supune Dristra (Silistra) Bodinis (Vidin) Rhasos (Rasa); după aceea pe mai mulți sufragani ai mitropoliților de Tesalonic, Naupacta și Dirachion, apoi adaogă mai jos: «...καὶ ταύτας διακατέχειν καὶ δεσπόζειν παρακελευόμεθα, καὶ ὅσα ἕτερα ὑπελείφθησαν κάστρα ἐκτὸς τῶν σιγιλλίων τῆς Βασιλείας μου, ταῦτα πάντα κατέχειν τὸν αὐτὸν ἀγιώτατον ἀρχιεπισκοπον καὶ λαμβάνειν τὸ κανονικὸν αὐτῶν πάντων καὶ τῶν ἀνὰ πᾶσαν Βουλγαρίαν Βλάχων καὶ τῶν περὶ τὸν Βαρδάρειον Τουρκῶν, ὅσοι ἐντὸς Βουλγαρικῶν ὄρων εἰσὶ, τιμᾶν δὲ αὐτὸν καὶ σέβεσθαι μεγάλως καὶ ἀκούειν τοῦ λόγου αὐτοῦ.....»³⁾.

Din cuvintele de mai sus ale documentului reiese că

¹⁾ Publicate de E. Golubinski în: Istoria bisericii bulgare, sârbe și române, (rusește) Moscova 1861 pag. 259—263. Apoi în „Byzantinische Zeitschrift“, anul II pag. 42—46.

²⁾ Heinrich Gelzer: Abriss der byzantinischen Kaisergeschichte, în Krumbacher. Geschichte der byz. Lit. pag. 996.

³⁾ Golubinsky op. cit. pag. 263. Byzant. Zeitschrift II, 46.

arhiepiscopului de Ohrida i se recunoaște, între altele, jurisdicțiunea bisericească și *asupra Vlahilor (Românilor) din toată Bulgaria.*

Care și unde sânt acești Români?

Părerile, exprimate asupra acestui pasagiu, au fost și sunt diferite. Așa Jirecek ¹⁾ crede că prin Vlahii din toată Bulgaria se înțeleg Români delă sudul Dunării aflători în regiunile delă Vidin și Belgrad până la Janina.

H. Gelzer se exprimă în diferite rânduri în mod diferit. Așa o dată zice că e vorba de «bulgarische Vlach» ²⁾, altă dată «die durch Bulgarien zerstreuten Vlahen» ³⁾, iar a treia oară «die wandernden Rumänen» ⁴⁾. Dintre istoricii noștrii Dl. D. Onciul ⁵⁾ crede că aci documentul în chestiune ar avea în vedere pe Români delă nordul Dunării, și nu pe cei delă sud, care locuiau în părțile ce formau imperiul bulgar în timpul din urmă, părți care sunt îndestul determinate prin numirea celor 30 episcopate dependente de Ohrida. Nu cred că în acest pasagiu să fie vorba numai de Români delă sudul Dunării, precum nici numai de cei delă nordul Dunării, ci de Români *din toată Bulgaria.* Istoriceste este constatat că Bulgaria din timpul primului imperiu se întindea și la nordul Dunării, sau, cu cuvintele curente, primul imperiu bulgar se întinsese și la nordul Dunării. În hrisovul în chestiune întinzându-se sfera de jurisdicțiune a arhiepiscopului de Ohrida și peste teritorii care nu mai făceau parte din imperiul bulgar în întinderea ce o avea la cucerire, îmi pare cu mult mai probabil că aci nu poate fi vorba numai de unii dintre Români, ci de Români aflători în toate părțile foste mai nainte bulgărești, de Români din întreaga Bulgarie de altă dată, neexcluzându-se Români delă nordul Dunării. Către această parte, încă de prin secolele VII până în al X-lea, se pornise un curent destul de puternic de «admirare», care curent prin supu-

¹⁾ Geschichte der Bulgaren, Prag. 1876 pag. 217.

²⁾ Byzantinische Zeitschrift II. 56.

³⁾ Byzantinische Zeitschrift II. 60.

⁴⁾ Der Patriarhat von Achrida. H. Gelzer, 1902 pag. 11.

⁵⁾ Originele principatelor române pag. 142.

nărene. Revolta fraților Petru și Asan duse la înființarea celui de al doilea imperiu bulgar ¹⁾, pe care noi, Românii ne am obicinuit a-l numi imperiul româno-bulgar. O consecință a acestei nouă constelațiuni politice este și întemeierea mitropoliei de Târnova în anul 1186, care mai târziu a fost ridicată la rangul de Patriarhie. Episcopii eparhiilor dela Dunăre, ca cel din Vidin, Niș, Branicevo deveniră de acum înainte dependenți de scaunul arhiepiscopal de Târnova ²⁾. Tot în a doua jumătate a secolului al XII se începù și consolidarea statului sârbesc sub Ștefan Nemanja ³⁾. Micile formațiuni politice de până atunci fură reunite de el într'un singur întreg, apoi începù lupta cu Bizantinii pentru ca să libereze pe Sârbi de sub stăpânirea lor ⁴⁾. Bizantinii se uniseră cu stăpânitorii sârbi deposedați și alungați de Ștefan Nemanja, dar fură învinși ⁵⁾. Împăratul Manuel Comneanu trebui în cele din urmă să facă pace cu Nemanja, recunoscându-l de Mare-Jupân; unificarea statului sârbesc, realizată de Nemanja, se recunoște de asemenea ⁶⁾. După moartea împăratului Manuel Comneanu (1180), Nemanja întinse stăpânirea sa spre sud, luând dela Bizantini mai multe orașe, cetăți și ținuturi pe care le încorporează cu statul său ⁷⁾. O consecință a consolidării politice a statului sârbesc începută de Ștefan Nemanja și continuată și de urmașii săi, fu și întemeierea unei Mitropolii proprii a Sârbilor; constituirea Ierarhiei lor naționale. Intemeietorul fu un fiu al lui Ștefan Nemanja, care devenind călugăr luase numele de Sava, și e cunoscut la sârbi, în general cu numele de Sfântul Sava. El întemeie în anul 1219 Mitropolia sârbească în Zitscha, organizează ierarhia, împărțind teritoriul în 12 episcopii ⁸⁾. Dintre aceste

¹⁾ C. Jirecek, *Geschichte der Bulgaren*, Prag 1876 pag. 223—234.

²⁾ C. Jirecek, *op. cit.* pag. 237 și *Byz. Zeitschrift* II, pag. 61.

³⁾ Engel, *Geschichte von Serbien* pag. 199.

⁴⁾ Episkop Nikanor Ruzitschitsch, *Gross-Zupan Stephan Nemanja*. Jena, 1897, pag. 38 și 40.

⁵⁾ Episkop Nikanor Ruzitschitschi *op. cit.* pag. 42 și 43.

⁶⁾ *Ibidem* pag. 44.

⁷⁾ *Ibidem* pag. 48.

⁸⁾ Episkop Nikanor Ruzitschitsch: *Das Kirchlich religiöse Leben, bei den Serben*, Göttingen 1896 pag. 21 și 23.

episcopii mai în apropiere de Dunăre erau cea dela Belgrad și Branicevo ¹⁾. Ultima episcopie am văzut-o mai sus ca dependentă și de arhiepiscopul de Târnova, căci granița între Sârbi și Bulgari a oscilat. Dar întemeierea ierarhiei bulgare și sârbe, care fură apoi recunoscute și de Patriarhul Constantinopolei, nu se făcù de cât în detrimentul întinderii jurisdicțiunii arhiepiscopului de Ochrida, care din cele 31 de eparhii dela 1019—1020, nu mai rămăsese de cât cu *cinci*, plus alte cinci înființate din nou ²⁾.

Dar de ce această scădere, reducere aproape totală a întinderii jurisdicțiunii arhiepiscopiei de Ochrida? Și de ce mai ales accentuarea faptului că în părțile nordice ale peninsulei belcanice, de a lungul Dunării, se constituiră nouă ierarhii pe la finea secolului al XII și începutul celui de al XIII-lea?

Pentru a înlătură o eroare, după părerea mea în care s'a crezut prea multă vreme!

Scriitorii noștri de până acum, aproape toți, erau de părere că jurisdicțiune arhiepiscopiei de Ochrida asupra Românilor, din nordul Dunării mai ales, a continuat multă vreme, până chiar după întemeierea principatelor române, în secolul XIV și chiar după ce se întemeiară mitropoliile românești indepedente însă de Patriarhia de Constantinopole.

Din mai multe puncte de vedere, părerea aceasta nu îmi pare cătuși de puțin admisibilă. Mai întâi că noi cu Grecii nu am avut în trecut (în evul mediu) pe teren bisericesc și politic, mari comunități de interese, și se știe că arhiepiscopia din Ochrida a fost grecizată nu peste multă vreme dela recunoașterea ei de împăratul Vasile II, și grecizată a rămas. Lucrul se schimbă când e vorba de Sârbi, dar mai ales de Bulgari cu care soarta ne a făcut vecini. De pe la finea secolului al XII și începutul celui de al XIII, ambele aceste popoare își au ierarhia lor proprie recunoscută mai pe urmă și de Patriarhul din Constantinopole, care în timpul recunoașterii ierarhiei bulgărești residă

²⁾ Episkop Nikanor Ruzitschisch; Das Kirchlich-religiöse Leben bei den Serben pag. 22—23 și Engel, Geschichte von Serwien pag. 220.

²⁾ H. Gelzer, Der Patriarhat von Achrida pag. 11.

la Nicea. Nu văd de ce s'ar susține că Românii au continuat să întrețină relațiuni bisericești cu îndepărtata, redusă și grecizată arhiepiscopie de Ochrida, când aci peste Dunăre îndată, în imediata apropiere de Românii din nordul Dunării, se afla ierarhia sârbă, și mai ales cea bulgară, cu scaune episcopale de a lungul Dunării, de unde Românii puteau primi preoții, de care aveau nevoie să le citească rugăciuni, să le officieze serviciul divin. În fine argumentul ce se aduceă pentru susținerea unei îndelungate dependențe de arhiepiscopia de Ochrida, rezultă dintr'o donfusiune. Anume: în Acta Patriarhatus Constantinopolitani II, 230 se face mențiune în anul 1393 de un $\kappa\omicron\rho$ $M\eta\rho\xi\omicron\varsigma$, pe care scriitorii noștri l-au identificat cu Mircea cel mare (1386—1418). Dar acel $\kappa\omicron\rho$ $M\eta\rho\xi\omicron\varsigma$ din Acta Patriar. Const. nu are nimic de a face cu Mircea cel bătrân al nostru. Acel $M\eta\rho\xi\omicron\varsigma$ este un dinast sârbesc din Albania, anume Mircea Zarkovici, domn peste Valona, Chimara și Berat 1391—1414¹⁾ Pe acest Mircea Zarkovici îl cunună un $\acute{\alpha}\rho\chi\iota\epsilon\pi\iota\sigma\kappa\omicron\tau\omicron\varsigma$ $\acute{\alpha}\chi\rho\iota\delta\omega\nu$, nenumit. Confundându-se despotul sârbesc cu Domnitorul românesc, se trageă concluzia din vorbele $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\rho\chi\iota\epsilon\pi\iota\sigma\kappa\omicron\tau\omicron\varsigma$ $\eta\mu\omega\nu$ $\acute{\alpha}\chi\rho\iota\delta\omega\nu$, că aci este vorba de o dependență bisericească a Românilor de arhiepiscopia de Ochrida²⁾, ce dură încă până către finea secolului al XIV-lea, lucru care, cred, după lămuririle date, că nu se mai poate susține. Cel mult până către finea secolului al XII-lea va fi ținut dependența bisericească a Românilor din nordul Dunării de arhiepiscopia de Ochrida, iar de pe la începutul secolului al XIII, de învecinatele ierarhii slave, în special de cea bulgărească, care în Vidin, Silistra etc, aveau scaune episcopale în imediata apropiere de Românii aflători la nord de Dunăre. Părerea ce exprimăm, devine cu atât mai admisibilă, cu cât mulți dintre istorici, nu toți însă, sunt de părere că cel de al doilea imperiu bulgar, numit de noi imperiul româno-bulgar, se întindea și la nordul Dunării.

¹⁾ Pentru mai multe detalii, conf. C. Jirecek în *Byzantinische Zeitschrift* XIII pag. 197.

²⁾ Melchisedec *Cronica Romanului* pag. 57. A. D. Xenopol, *Istoria Românilor* vol. I, Iași 1888 pag.457—458.

Dar când apar istoricește Români la nordul Dunării? Existența Românilor la nordul Dunării e adevărată pentru întâiași dată, tot de scriitorii bizantini și anume de Cinnamus, un scriitor de istorie, care a trăit în secolul al XII¹⁾. Timpul apariției Românilor la nordul Dunării, este a doua jumătate a secolului al XII-lea ²⁾ Părțile ocupate de ei în acest timp erau, partea răsăriteană a Țării-Românești ³⁾, apoi partea de miază-zi și de miază noapte a Moldovii ⁴⁾. În ce privește regiunea dintre Tisa și Carpați, deși mărturiile istorice contemporane venirii Ungurilor nu fac mențiune despre existența Românilor în aceste părți, totuși cronicile ungurești, scrise ce e drept ceva mai târziu, sunt unanime în a recunoaște, cu «Anonymis notarius» în frunte, că Români existau deja în aceste părți la venirea Ungurilor ⁵⁾. Documentele ungurești contemporane, abia în prima jumătate a secolului al XIII-lea, adevăresc existența Românilor în nordul Dunării. Așa în anul 1222 e vorba în documente odată de «terra Blacorum» ⁶⁾, altă dată vine forma «Blachorum» ⁷⁾; iar în anul 1223 «Blaccis» ⁸⁾.

Lipsită de interes nu va fi, cred, dacă vom arunca o scurtă privire și asupra felului de viață, ce duceau Români pe această vreme la nordul Dunării. Aceasta ne înlesnește calea, de a ne putea reprezenta, în lipsa de mărturii istorice, cam care și cum va fi fost starea lor pe această vreme, și în privința bisericească.

Români locuiau în sate, așezate prin văi adăpostite, ori prin hățișul bălților, ori chiar pe munte. Cei dela șes își făceau locuința lângă pădure, sau ascunsă în pământ (bordeiu). O mică bisericuță de lemn și un popă, care știa să citiască slavonește, preîntâmpina trebuințele religioase ale credincio-

1) Krumbacher Geschichte der byz. Litteratur pag. 279.

2) Kinnamos, ed. Bonn, pag. 260 și Onciul, op. cit pag. 145 și 146.

3) D. Onciul, op. cit. pag. 23.

4) D. Onciul, op. cit. pag. 85.

5) Fessler-Klein, Geschichte von Ungarn I, pag. 57. Onciul op. cit. pag. 127.

6) Zimerman-Werner, Urkundenbuch zur, Geschichte der Deutochen în Siebenburgen, I, pag. 20. Hurmuzachi, Documenti I, pag. 75.

7) Zimerman-Werner, op. cit. pag. 23, Hurumzachi, op. cit. pag. 77.

8) Zimerman-Werner, op. cit. pag. 27, Hurumzachi, op. cit. pag. 79.

șilor. Un scaun de judecată pentru pământ și moșteniri; un bătrân jude numit în unele părți «*vătăman*» iar în altele onorat cu titlu de «*cneaz*». Când vre-o primejdie venia asupra lor, cei dela munte se apărau prăvălind bolovanii asupra năvălitorului; cei din codrii tăind arborii și lăsându-i să se țină numai în coajă, ca apoi la venirea dușmanului să-i facă să le cadă în cap, sau luând în mâini coase, măciuci și arcuri, mergeau cu juzii lor în frunte la luptă. Peste mai multe sate ale cnezilor se întindea sceptrul de pace, sabia ocrotitoare a «*Voevodului*»-Domn mai mare. În secolul XIII se găsesc menționați în documente mai mulți voievozi de aceștia în diferite locuri. Voievodul luă dijma dela cei apărați de dânsul; el își avea cetatea în locuri bine asigurate; își ținea diacul său de slavonește; întreținea legături cu streinătatea, care îi cunoștea astfel numele¹⁾.

Corenspunzător cu această stare de lucruri destul de simplă, la ce altceva ne am putea aștepta pe terenul bisericesc, de cât la bisericuțe mici de lemn, câte una de obicei în fie-care sat, la puține chilii pentru călugării și pustnicii câți erau; rar de tot pe ici și colea câte un schit, iar preoții de prin sate, de cele mai multe ori fără cunoștință de carte; cel mult putând să citească de pe cărți slavone, rugăciunile necesare acelor ce împreună cu dânsii, locuiau într'un sat. Școală de scris, de citit și de cântări nu puteau face²⁾. Hirotonia o primiau acești preoți de obicei dela învecinații episcopi bulgari de peste Dunăre, sau când și când, pentru cazuri de nevoie sau greutate de a veni mereu pentru fie ce hirotonie peste Dunăre, li se sfinția de către acești episcopi învecinați și câte un arhieru, luându-și reședința unul într'o regiune, altul în alta în vre un schit, și efectuând hirotonia preoților de care poporul de prin sate avea nevoie.

În mod documentar este adevărată pentru întâiași dată existența unor asemenea episcopi ortodocși la Românii din nordul Dunării în prima jumătate a secolului al XIII-lea.

Dar când anume și cu ce ocaziune?

În anul 1225 fură alungați cu forța de către o armată a

¹⁾ N. Iorga, Istoria lui Ștefan cel mare pag. 9—11.

²⁾ N. Iorga, Istoria literaturii religioase pag. 8.

regelui unguresc Andrei II, cavalerii teutoni, cărora același rege în anul 1211 le dăduse țara Bârsei, precum și țara, fără hotare, pe care ar fi putut-o dobândi dincolo de munți¹⁾. De fapt cavalerii teutoni s'au și întins dincolo de Carpați, adică la poalele Carpaților, în Țara Românească și în Moldova, fondând și cetăți în aceste regiuni, care în teorie se considerau ca aparținând Cumanilor. Locurile acestea după isgonirea cavalerilor fură ocupate de armata regelui unguresc: Se institui atunci, în aceste părți pentru convertirea Cumanilor la anul 1227 *episcopia Cumanilor, zisă mai târziu și a Milcoviei*²⁾. Episcopia aceasta coprindea Secuimea, Sudul destul de rar populat al Ardealului, iar în teorie Cumania toată, care se pierdea în șesurile răsăritene³⁾. În aceste părți la sudul și la răsăritul Carpaților, întemeietorii episcopiei Cumane sperau să câștige și pe Români, cari se aflau sub ascultarea Hanului Cumanilor⁴⁾.

De mare însemnătate pentru istoria bisericii Române este un document⁵⁾ dat din Perugia la 14 Noembrie 1234 de Papa Grigorie IX, în afaceri privitoare la episcopia cumână. Papa Grigorie IX scrie principelui de coroană al Ungariei, Bela o scrisoare,—alcătuită⁶⁾ pe temeiul rapoartelor venite dela misionarii de propagandă,— prin care se constată existența unor popoare, *qui Walati vocantur*, care, deși se socotesc printre creștini, totuși au diferite rituri și obiceiuri, ce nu se împacă cu numele de creștin. «Nam Romanam ecclesiam contemnentes non a venerabili frate nostro.... episcopo Cumanorum, qui loci diocesanus existit, sed a quibusdam pseudoepiscopis Graecorum ritum tenentibus universa recipiunt ecclesiastica sacramenta». Documentul continuă spunând că și Un-

¹⁾ N. Iorga, Studii și Documente vol. I—II, pag. X.

²⁾ N. Iorga, Studii și Documente vol. I—II, pag. XIII și XV.

³⁾ N. Iorga, Studii și Documente vol. I—II, pag. XIII.

⁴⁾ N. Iorga, Studii și Documente vol. I—II pag. 14.

⁵⁾ Publicat în Zimmerman-Werner, Urkundenbuch I pag. 60—61, apoi în Hurmuzachi, Documente I, 132; Transilvania 1870, 44.

⁶⁾ N. Iorga, Istoria literaturii religioase pag. VIII.

gurii și Teutonii primesc sacramentele dela acei episcopi schismatici, adăogă în fine că Papa a dat voie episcopului Cumanilor ca să consacre, dintre Români, un episcop pentru Români, ca sufragan al său, ca ei să nu mai aibă de a face cu acei «episcopi schismatici».

Acest document e cea dintâi mărturie istorică despre existența unor episcopi ortodocși la Români, numiți de bună seamă de scrisoarea papei, lesne de înțeles din punctul său de vedere, pseudo episcopi, sau schismatici episcopi. Documentul ne adeverește însă numai existența acestor episcopi ai Românilor, dar nu ne mai dă nici o altă lămurire cu privire la ei. Așa spre exemplu pentru noi azi ar fi de cea mai mare importanță, dacă am ști, unde își aveau scaunul sau unde anume residau acești episcopi, cum se cheamau, și dacă ei avuseseră predecesori etc? La toate întrebările de felul acestora, ce ni le-am pune, nu am putea răspunde, în starea de față a lucrurilor, de cât prin emiterea unor ipoteze mai mult sau mai puțin plausible, sau la urma urmei printr'un mare semn de întrebare. O singură chestiune însă, și anume aceia a ierarhiei de către care fuseseră sfințiți acești episcopi, poate, după cele ce am spus mai sus, aproape cu toată siguranța să fie afirmată. În împrejurările politice și bisericesti de atunci nu puteau fi sfințiți acești episcopi de cât de ierarhia bulgară aflătoare imediat la sudul Dunării. O dependență în cele bisericesti de Ierarhia bulgărească în secolul al XIII, când cel de al doilea imperiu bulgar era factor politic important aci, la Dunărea de jos, și când mitropolitul de Târnova fu ridicat la rangul de Patriarh și recunoscut ca atare, e tot ceea ce pare mai admisibil.

De cât asupra unui lucru cred că e necesară o mică lămurire. Această dependență bisericască de ierarhia bulgară,—mai de grabă aș numi acest lucru existența de legături bisericesti între Români și ierarhia bulgară,—nu trebuie luată în sensul afirmațiunei scriitorului rus Golubinsky care zice că biserica română a fost «predată», adică pusă arhiepiscopului de Târnova ¹⁾, sau cu alte cuvinte că

---

¹⁾ Golubinsky, op. cit. pag. 350; în traducerea română a acestei scrieri de I. Caraciveanu pag. 17 și 18.

există o dependență directă de patriarhia de Târnova. Lucrul pare puțin de tot probabil așa după cum îl afirmă scriitorul rus, și apoi afirmațiunea lui nu este sprijinită pe nimic documentar, ci e numai o ipoteză. Din contră, cred că e cu mult mai firesc, mai plausibil, mai coform cu starea de atunci a lucrurilor, a admite că Românii împinși de nevoie, au intrat în legături bisericești cu aceia dintre episcopii bulgari, cari se aflau în imediata lor vecinătate. Ori, în acest caz nu puteau fi de cât episcopii de pe țărmul drept al Dunării ca cel dela Vidin, dela Silistra etc, care efectuau hirotonisirea preoților, de care Românii aveau trebuință prin satele lor, ori și a câte unui vlădică. Că îi vor fi recunoscut pe acești episcopi dela Dunăre drept niște căpetenii bisericești mai mari se prea poate, căci dela ei le venia sfințirea păstorilor lor; dar că se vor fi aflat în legături de supunere directă față de scaunul patriarhal de Târnova, îmi pare lucrul cel mai greu de admis. Că numai cu Episcopii de lângă Dunăre au avut de a face Românii se confirmă, cred, și din practica de mai târziu, care a existat multă vreme la Români, anume de a se duce pentru hirotonisirea preoților lor la episcopul de la Diu (Vidin) și aceasta chiar în timpuri când aveam și noi ierarhia noastră constituită. Acest fapt îl cred ecoul unei practice îndelungate, seculare.

Ce se atinge de țara, care avea să se numiască mai târziu *Moldova*, se constată, cum am zis mai sus, pe la finea secolului al XII așezări românești, dar ele erau sporadice ¹⁾. Românii de prin așezările dela hotarele Galiției sunt cunoscuți analelor rusești sub numele de *Bolochoveni* ²⁾. În aceste părți dela răsăritul Carpaților ei se bucurau de oare care independență, trăind ca și Românii din alte părți sub conducătorii lor proprii, cnezii ³⁾, organizațiune a lor națională pe care au adus-o cu dânșii din Ungaria, de unde veniseră ⁴⁾. Creștini din vremuri îndepăr-

1) D. Onciul, Originele Principatelor române pag. 85.

2) D. Onciul, Originele Principatelor române pag. 86.

3) D. Onciul, Originele Principatelor române pag. 87.

4) D. Onciul, Originele Principatelor române pag. 94.

tate, își aveau de bună seamă, prin satele lor mici biserici, și preoți sfințiți pe la vre una din episcopiile ortodoxe vecine. În secolul al XIII par a fi avut și episcopii lor; căci scrisoarea Papei Grigore IX din 1234, către principele unguresc Bela, vorbește de existența mai multor episcopi ortodocși (episcopi schismatici, după expresiunea scrisorii) în episcopatul Cuman, care se întindea și peste teritoriul dintre Carpați și Siret.

Dela invazia Tătarilor, întâmplată în 1241, și până la întemeierea principatelor române, știri privitoare la istoria bisericii române, nu se mai află în documente contimporane.

(Va urmă)

Dr. N. Dobrescu.

IUBIREA CĂTRE DUMNEZEU

Dacă cei de sub stăpânirea legii celei vechi erau îndreptățiți a zice: «*Inceperea înțelepciunii este frica Domnului, și cunoștință bună este tuturor celor ce o fac pre ea. Credința întru Dumnezeu este începerea priceperii, iară cei necredincioși defăimează înțelepciunea și învățătura*¹⁾», noi, cei de sub harul evanghelic, călăuziți de glasul sfântului evangelist Ioan, carele spune că *Dumnezeu este iubire*²⁾, putem cu drept cuvânt zice: «*Iubirea către Dumnezeu este temelia credinței, a pietăței și a religiozității*».

Credința în Dumnezeu, ori care și ori cum ar fi, presupune iubirea către El. Iar pentru ca ea să fie o credință adevărată, dreaptă, rațională și desăvârșită, trebuie să pornească din iubire și numai din iubire. Cel ce nu iubește pre Dumnezeu, acela nu crede întru el: căci credința care nu pornește din iubire, nu înalță, nici nu nobilează sufletul omului. Cel ce nu se apropie de Dumnezeu cu iubire, nu poate fi nici pios, nici religios. În inima și sufletul unuia ca acesta, credința nu poate rodi nici pietatea, nici religiozitatea.

---

¹⁾ Proverbiile lui Solomon I, 7.

²⁾ I. Ioan IV, 8 16 etc.

Pentru aceasta credința creștină covârșește și este mai pre sus de cât toate credințele religioase pe cari le-a avut întreaga omenire în decursul veacurilor. Ea pornește din iubire și este singura credință care leagă pre om cu Dumnezeu prin legătura sinceră și curată a iubirei. De aceea numai ea poate produce și desvoltă în om adevărata pietate și religiozitate; numai ea poate desvoltă pietate și religiozitate nobilă și binefăcătoare, adică o pietate și religiozitate rațională și demnă de om. Singură ea poate rodi în om pietatea și religiozitatea cea curată și înălțătoare care se vede la creștinii cei pătrunși de harul evangelic, la aceia cari au cu adevărat pre Christos în inima, în cugetul și în toate actele și întreprinderile vieții lor.

*
* *

Dacă privim viața omului în decursul veacurilor și voim a cunoaște raporturile sale față cu divinitatea și față cu semenii săi, istoria întreagă a tuturor timpurilor ne adeverește că în el totdeauna au fost inerente două feluri de sentimente. Sentimentul iubirei către Dumnezeu și al iubirei către aproapele sau semnul său. Iar din istoria evangelică aflăm că însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos, pe aceste două sentimente a întemeiat toată dreptatea, tot harului evangelic, toată credința, toată pietatea și toată religiozitatea. El a zis: *«Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta și cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău. Aceasta este întâia și mai mare poruncă. Iar a doua asemenea aceștia: Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine. Întru acestea două porunci toată legea și prorocii să spânzură¹⁾»*.

După cuvântul Domnului dar, cel ce iubește pre Dumnezeu și pe aproapele său, acela a făcut și face tot ce or-

¹⁾ Mat. XXII, 37—39.

donă legea, și tot ce au pretins proorocii. Unul ca acesta împlinește toată dreptatea. El face tot ce trebuie să facă omul aci pe pământ pentru a îndeplini voia lui Dumnezeu și a fi în pace, liniște și fericire cu sine însuși și cu semenii săi.

* * *

Dacă urmărim pre om în decursul veacurilor spre a cunoaște cum își a manifestat și cultivat aceste sentimente, atât de necesarii vieții sale religioase, morale și sociale, căci fără ele nu se poate concepe nici credință, nici adunări sau grupări de credincioși, precum nici grupare sau societate socială a oamenilor, le vedem sub diferite grade și sub diferite faze. Pretutindeni și în toate timpurile vedem pre oameni că le au, căci nu a fost timp și nu s'a văzut loc unde omul să nu recunoască și să nu simțā nevoia de a recunoaște mai pre sus de sine o ființă superioară, ba chiar și a tot puternică, de care să nu dorească a se apropiā și a fi chiar ajutat în nevoile vieții sale, precum de asemenea omul totdeauna, ori unde s'a aflat și ori care a fost starea sa socială, a simțit nevoia de a se apropiā de semenul său și de a fi cu el în înțelegere, pace, liniște și chiare iubire, dar aceste sentimente le vedem câte o dată atât de degenerate, în cât par a nu se mai cunoaște. În istoria desvoltării și a cultivării omenirii, le vedem la început, aproape rudementare și sălbătice, apoi continuu se desvoltā și inobilează, până ce harul evangelic le desāvârșește și spune omului cum trebuiesc a fi și cum trebuie a le practicā față de Dumnezeu și de semenii săi.

Manifestarea și cultivarea acestor două sentimente este o nāzuință a tuturor oamenilor, în toate timpurile și în tot locul. Pentru aceasta n'a existat religiune sau știință umană care să nu fi ținut seamă de ele și să nu fi povățuit pre om a le aveā și a le manifestā, a le cultivā și prac-

tică într-un mod sau în altul. Sub acest punct de vedere se poate zice chiar ceva mai mult. Se poate susține că punctul de plecare atât pentru religiune cât și pentru toată știința umană nu sunt de cât aceste sentimente innăscute în om. Pe ele își zidesc întregul lor edificiu, atât religiunile, cât și toată cultura, știința și educațiunea.

Religiunea, în genere, ori care ar fi ea, voește să apropie tot mai mult pre om de divinitate. Ea voește a' l apropia de o ființă supremă ca să o cunoască și să o adore; să se teamă de ea, sau să o iubească. Ea impune omului să facă aci pre pământ, adecă în viața sa, voia divinității, și după voința și povățuirele ființei supreme, pe care o adoră, să'și acomodeze întreagă viața sa. De asemenea toată știința, toată cultura și educațiunea se silește a face pre om tot mai bun și mai conștiincios în toate faptele și întreprinderile vieții sale. Ele se silesc a fi arăta și a îl face să cunoască rostul vieții sale aci pre pământ. Ele se silesc a îl învăța tot ce trebuie să facă, pentru a fi bun, fericit și în pace, liniște și iubire cu toți semenii săi.

* * *

Dacă este a se face o paralelă distinctivă între rolul științei și al religiunii întru cultivarea acestor două sentimente ale omului, despre știință, cultură și educațiune se poate zice: Ele voesc a deschide omului ochii minții pentru ca să poată cunoaște tot adevărul și toată dreptatea despre sine, despre semenii săi și despre tot ce vede și îl incongioară în lumea aceasta. Ele fac supozițiuni chiar și despre cele nevăzute. Știința, cultura și educațiunea voesc a desăvârși pre om întru toate acestea, însă aci se mărginesc tot rolul și toată misiunea lor. Și dacă este a rezumă acest rol și rost al lor, se poate zice că se mărginește de a face cunoscut omului îndeplinirea datoriiilor sale către sine și către aproapele, singurele dela care ele crede că depinde

tot binele și toată fericirea omului. Se poate dar zice că întreaga știință, cultură și educațiune a omului, pe care el a putut'o descoperi și dezvoltată prin propriile sale puteri, începe cu omul, adică pleacă dela el și sfârșește tot cu el, având în vedere în deosebi nevoile naturei sale materiale sau trupești.

Nu tot astfel este rostul și rolul religiunii. Ea îmbrățișează pe om după întreaga sa natură, iar nu numai după nevoile trupului și ale existenței sale trupești, cum face toată știința și educațiunea umană. Religiunea ridică pre om din această atmosferă și îl înalță la un ideal de bunătate, dreptate, curățenie și sfințenie, pe care omul, prin puterile sale și prin toată truda științei și a culturai sale, nu le poate ajunge. Ea singură spune omului tot adevărul și toată dreptatea asupra tuturor lucrurilor pe care el năzuește și dorește din toate puterile sale a le cunoaște, dar fără să poată.

* * *

Dar dacă religiunea în genere, ori care ar fi ea, voește a sădi în inima omului un ideal și cultivându-i sentimentul său religios nobil, 'l ridică dela cele pământești, la cele cerești și dela cele umane, la cele divine, este o religiune, care a înălțat și înalță cu adevărat pre om la idealul cel adevărat la care el aspiră. Este o religiune care a dat și dă omului satisfacțiunea morală dorită de sufletul și cugetul său. Este o religiune care a spus omului tot adevărul și l'a liniștit asupra tuturor cestiunilor pe care sufletul său dorià a le cunoaște și ale ști. Aceasta este religiunea creștină, căreia noi ne-am învrednicit, prin harul lui Dumnezeu, a fi părtași.

Singură această religiune a descoperit omului tot adevărul și toată dreptatea asupra sentimentului iubirei sale către Dumnezeu și către aproapele sau semenul său. Singură ea a dat omului aceea ce el nu a putut cunoaște prin pro-

priete sale puteri și nici vre una din mulțimea religiunilor ce le-a avut și le-a profesat a putut a'i descoperi, și nici chiar profeții nu au putut a'i spune. Aceea ce omul a dorit să cunoască și să știe; aceea ce îi era de folos pururea ori și când și unde s'ar afla, aceea i-a descoperit lui Dumnezeu prin harul evangheliei iubitului său Fiiu, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos.

Prin învățătura adusă de El și descoperită oamenilor totul s'a desavârșit. Omul ascultând de glasul Fiiului lui Dumnezeu întru manifestarea, cultivarea și practicarea sentimentelor sale de iubire către Dumnezeu și către semenii săi, devine aci pe pământ adevărată imagine a lui Dumnezeu, asemănându-se lui prin bunătate, dreptate, curățenia sufletului și sfințenie. Societatea compusă din aceia cari ascultă și urmează întru toate cuvântul său, este, cu adevărat, «*Împărăția lui Dumnezeu pe pământ*» ¹⁾.

*
* *

După această sfântă și dumnezească descoperire iubirea către Dumnezeu este temelia credinței, temelia pietății și a religiozității. Fără ea, după spiritul sfintei noastre religiuni, nu poate să fie nimic; căci *iubirea este toată plinirea legii*, precum zice sfântul Apostol Pavel ²⁾. Și tot el adaogă a zice: *De ași aveà proorocie, și de ași ști toate tainele, și toată știința, și de ași aveà toată credința, cât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de ași împărți toată avuția mea, și de ași da trupul meu să'l arză, și dragoste nu am, nici un folos nu'mi este* ³⁾. Iar după ce arată ce este și cum trebuie să fie iubirea, fără a o despărți de credință și de speranță, încheie: *Și acum rămâne credința, nădejdea, dragostea. Aceste trei;*

¹⁾ Mat. XXI, 31; Marcu IV, 26; IX, 47 etc.

²⁾ Romani XIII. 10.

³⁾ I Corint. XIII, 2—3.

*iar mai mare decât acestea este dragostea*¹⁾.

Apostolul concentrează toate în iubirea către Dumnezeu și pe ea o pune mai presus de toate. Nu este dar drept a o considera ca temelie a credinței, a pietății și a religiozității?

Dar când însuși Domnul spune că prin iubire și numai cu iubire trebuie să ne apropiem de Dumnezeu, ce altă temelie a credinței, a pietății și a religiozității trebuie să mai căutăm? S'a dus frica, s'a dus temerea; harul evanghelic le-a înlocuit prin iubire. S'a dus umilința, s'a nimicit servitudinea, harul evanghelic le-a înlocuit prin înfierea omului de către Dumnezeu. Harul evanghelic nu desprețuește pe om, nu'l umilește, nici nu'l înjosește. Harul evanghelic îndeamnă pe om să se apropie de Dumnezeu cu îndrăzneală și să'l iubească, spunându-i că este fiu al lui, imagine după chipul și asemănarea sa.

Adevăratul raport și legătură a omului cu Dumnezeu, Domnul ne spune că trebuie să fie iubirea. Să iubești pe Domnul Dumnezeu; și să'l iubești cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău, zice El. Iată cea întâi poruncă. Aceasta trebuie să facă omul mai întâiu și mai înainte de toate aci pe pământ, zice Domnul. Iar pentru ca omul să îndeplinească în totul voia lui Dumnezeu, el adăogă că trebuie a îndeplini încă o poruncă, de o potrivă de mare ca și aceasta și neaparată: Domnul adăogă: Iar a doua poruncă, asemenea acesteia este: Să iubești pe aproapele tău ca însuși pe tine.

Iată tot adevărul, toată dreptatea și toată voia lui Dumnezeu, asupra raporturilor noastre cu el, cu noi înșine și cu semenii noștri în viața aceasta.

* * *

Dacă Domnul ne învață prin harul învățătorei sale evanghelice, că iubirea către Dumnezeu este cea întâia datorie a noastră către el, Sfinții săi Apostoli, cari au lucrat mântuirea în toată lumea, predicând tuturor cuvintele sale, ne

¹⁾ I Corint. XIII, 13.

pun și ei pururea în vedere această iubire și ne învățăm cum trebuie să fie. Ei au învederat-o tuturor iubirea lor către Dumnezeu, nu numai cu cuvântul și cu fapta, dar chiar cu însuși viața lor, pentru ca toți credincioșii să știe și să cunoască cum trebuie a iubi pe Dumnezeu. Sfântul Apostol Paul iată ce scrie Romanilor cu privire la temelia credinței: «Dragostea trebuie să fie nefățarnică, urând răul și lipindu-vă de lucrul bun; cu dragoste frățească unul pre altul iubind, cu cinstea unul pre altul mai mare făcând; cu osârdia nelenevoși; cu duhul arzând, Domnului slujind. Întru nădejde bucurându-vă; întru necaz răbdând; întru rugăciune îngăduind. În trebuințele sfinților părtași fiind. Iubirea de străini urmând; binecuvântați pre cei ce vă gonesc pre voi; binecuvântați și nu osândiți.

«Bucurați-vă cu cei ce se bucură, și plângeți cu cei ce plâng. Aceiaș unul către altul cugetând; nu cele înalte cugetând, ci cu cei smeriți împreună purtându-vă. Nu fiți înțelepți întru voi înșivă. Nimărui rău pentru rău răsplătiți; făcând purtare de grije de cele bune înaintea tuturor oamenilor. De este cu putință, în cât este despre voi, cu toți oamenii având pace. Nu vă izbândiți singuri vouă iubitorilor, ci dați loc mâniei, că scris este: A mea este izbânda, eu voi răsplăti zice Domnul. Drept aceea de flămânzește vrăjmașul tău, dăi lui pâne; de însetează, adăpă-l pre el. Că aceasta făcând, cărbuni de foc grămădești pre capul lui. Nu te birui de rău, ci biruește cu binele pre rău»¹⁾.

Iar pentru a-i întări și mai mult în credință și a-i desăvârși în iubirea către Dumnezeu, iată ce scrie aceluiași Romanii, pe cari deși încă nu-i văzuse, dar auzise că ei primise Evangeliul mântuirii și se învrednicesc de lumina cunoștinței adevăratului Dumnezeu? El le zice:

¹⁾ Romani XII, 9—20.

«Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Dumnezeu? »Necazul? Sau strâmtorarea? Sau goana? Sau foamete? «Sau golătatea? Sau nevoia? Sau sabia?—precum este scris. «Că pentru tine suntem omorâți toată ziua, socotitu-ne-am «ca niște oi de junghiare,—ci întru toate acestea prea bi-
«ruim, pentru cela ce ne-a iubit pre noi. Pentrucă incre-
«dințat sunt, că nici moartea, nici vieața, nici îngerii, nici
«căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele vii-
«toare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare
«nu poate pre noi să ne despărțească de dragostea lui
«Dumnezeu, care este întru Iisus Christos Domnul nostru»¹⁾.

Iată cum cere apostolul să fie iubirea noastră către Dumnezeu pentru ca să fie adevărată credință. Ea trebuie, zice el să fie: întru Iisus Christos Domnul nostru, și să fie cu adevărat din toată inima, din tot cugetul și din tot sufletul, sinceră și adevărată, în cât nimic să nu ne poată despărți de cela ce ne-a insuflat'o și prin ea ne-a mântuit. Nimic să nu ne poată despărți de această iubire; să nu ne temem de nimic și să fim hotarâți a suferi și chiar moartea.

Așa au fost Apostolii, așa au fost următorii lor și așa au fost toți primii creștini în acele timpuri de ură și persecuțiune când Roma cea puternică și toată păgânătatea pornise contra celor ce se închinau lui Christos, rășboi crâncen de exterminare, pentru a nu mai fi pre fața pământului astfel de credincioși.

Dar ei toți tari și neclintiți întru iubirea cea adevărată către Dumnezeu, după exemplul dat de apostoli și de următorii lor, au iubit pre Dumnezeu mai pre sus de toate, și astfel, nici focul, nici sabia, nici chiar amenințările și pedeapsa cu moartea nu i-a putut face să se lepede de Christos. L'au iubit pre el, adecă pre Dumnezeu, mai pre

---

¹⁾ Romani VIII, 35—39.

sus de toate cele pământești și au suferit pentru el cu curagiu martiric toate ispitele viclene pornite din ură și răutate și au ieșit triumfători asupra lor, numai prin iubirea cea adevărată, sinceră și curată către Dumnezeu. Iar rodul acestei iubiri a fost întărirea și statornicia credinței, care se impunea tuturor și însuși inamicii trebuia să o respecte și să o admire.

În adevăr. Ce ar fi fost dacă Apostolii, următorii lor și toți creștinii primelor secole, fala pururelnică și gloria eternă a Bisericii, nu ar fi avut iubirea către Dumnezeu, întru Domnul nostru Iisus Christos, așa cum o cunoaștem din istoria evanghelică și din istoria bisericii creștine a primelor secole? Cum ar fi fost cu puțință ca Apostolii Domnului, lipsiți și de știința veacului, fără nici o putere, ajutor și apărare din partea cuiva, să poată impune cuvântul crucei, ca evangheliul al mântuirii, tuturor oamenilor? ¹⁾ Cum ar fi fost cu puțință ca ei oameni simpli, necunoscuți și din mijlocul unui popor mizantrop, să impună predica lor Antiohiei, Beritului, Atenei, Corintului și chiar puternicei Romei, și încă, trăind ei, să vază prea mărindu-se Christos ca Dumnezeu dela Ierusalim până la Roma, în toată Asia, în insule, în Africa și nu numai până la marginele nesfârșitei împărății a Romanilor, dar chiar și la Barbarii?

Toată izbânda lor nu se datorește de cât iubirei celei adevărate, curate și nefățarnice pre care au avut-o către Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Christos, întru care își puneau toată credința și toată speranța lor că vor izbuti pretutindeni, precum au și izbutit.

Istoria evanghelică, și istoria primelor secole ale propagării și răspândirii creștinismului, precum și istoria întemeerii sale, ne învederează că tot triumful acestei credințe,

---

¹⁾ Comp. I. Corint. I, II etc.

nu se datorește de cât iubirei către Dumnezeu. Iubirea adevărată, sinceră, curată și desăvârșită pre care au avut'o nu numai Apostolii, dar toți credincioșii acelor prime timpuri glorioase întru Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos a făcut acele minuni, cari sunt și vor fi pururea temelie credinței, a pietății și a religiozității în Biserica creștină. Singură iubirea lor cea curată, sinceră și adevărată i-a întărit în toate nevoile, strâmtorările și pericolele ce le stă înainte la tot pasul, și singură ea le-a dat curaj ca să reziste și să poată învinge. Prin ea ei toți luminându-se cu lumina cea adevărată au putut vedea adevărul și au putut îndeplini toată dreptatea între oameni vestind tuturor adevărul, cum trebuie să creadă în Dumnezeu și cum să se poarte cu ceilalți oameni.

Numai prin puterea iubirei către Dumnezeu de care erau însuflețiți au putut fi întăriți și au putut străbate pretutindeni spre a face pre toți să cunoască pre adevăratul Dumnezeu și să se închine lui. Întru iubirea către Dumnezeu era toată credința, toată tăria și toată puterea lor și acestei iubiri se datorește toată izbânda și tot triumful lor. Iată dar iubirea către Dumnezeu nu numai temelie a credinței, a pietății și a religiozității, pentru cei ce cred și se închină lui Dumnezeu, dar și putere pentru a predică și vesti tuturor oamenilor evangeliul mântuirii.

Dar să vedem ce este ea în sine și din ce constă această iubire către Dumnezeu.

Drag. Demetrescu.

(Va urmă).

DARE DE SEAMĂ.

Biserica Ortodoxă și cultele străine.

Am sfârșit în numărul trecut al revistei arătând în ce mod este organizată facultatea de teologie și seminariile, trecem acum mai departe asupra celorlalte cestiuni.

Școalele de cântări. După o frumoasă introducere asupra muzicii și asupra acțiunii pe care ea o exercită, se arată cum Biserica creștină dela întemeerea ei a întrebuințat cântarea pentru exprimarea sentimentelor religioase. Despre modul cum se cântă în Biserica primitivă nu avem nici un indiciu, dar probabil că s'au întrebuințat cântări cu melodii ebraice. Creștini, după obiceiul din sinagogă, cântau împreună, fiecare popor în limba sa, și aceasta ne o spune părinții bisericești. Cântarea deși eră simplă sau unisonă, totuși se produceau nereguli, căci nu toți știeau să cânte, de aceea s'a hotărât ca unul din credincioși să cânte câte un psalm, iar adunarea să repete

în cor ultimele cuvinte. Cântarea face din ce în ce mai multe progrese și începe să se ceară o anumită cultură muzicală și astfel se ajunge că nu pot cânta și ceti în biserică decât numai persoane formate în acest senz. Sf. Ioan Damaschin introduce regulă în cântarea bisericii. El întocmește Octoihul și dispune să se cânte după cele opt glasuri. Cântarea de acum înainte numai putea fi un lucru ușor, ca să poată ori cine să cânte în biserică, de aceea s'au luat măsuri ca muzica să fie cultivată ca o artă de cea mai mare însemnătate. Instituțiunea cântăreților și a școalelor de cântăreți bisericești dela Constantinopol s'a răspândit în toate țările ortodoxe.

La noi se cântă ca și la Constantinopol. Românii au fost foarte religioși și de aceea și serviciul divin se făcea în modul cel mai pompos. În țările noastre se aflau în tot timpul cântăreți vestiți, formați în școalele de cântări de pe lângă Mitropolii, Episcopii și monastiri. Macarie este întemeetorul psaltichiei bisericești românești. El curăță muzica bisericească de obiceiul de a se cânta pe nas și cu ifos de Țarigrad. Lucrările lui de psaltichie se întrebuintează până astăzi în Biserica noastră. Pe drumul croit de el au urmat și alți reprezentanți însemnați ai muzicei la noi.

Cu timpul s'a introdus la noi și muzica corală, lineară sau occidentală. Dar nici una nici cealaltă nu s'a mai cultivat în timpul din urmă așa cum trebuia, de aceea Chiriarii Bisericei noastre au înființat școli de cântăreți în care o mulțime de tineri se prepară pentru acest scop. Din cauză că multe din cântările

occidentale nu sunt proprii serviciului bisericesc, Sf. Sinod a numit o comisiune din sânul său, care să se ocupe cu această cestiune și să aleagă cântările cele mai nimerite. În urma intervenirii Sf. Sinod, Casa Bisericii a numit și ea o comisiune de bărbați cunoscători, cari să lucreze împreună cu comisiunea arătată mai sus pentru cultivarea și îndrumarea muzicii pe calea progresului.

Școli de cântăreți avem 18 în întreaga țară, toate funcționând în capitale de județe. Numărul elevilor e peste una mie. Aceste școli se întrețin din subvențiuni și contribuții date de elevi sau părinții lor. Școlile din R.-Vâlcei și Pitești sunt subvenționate de P.P. S.S. Episcopi Atanasie și Gherasim Timuș. Pe lângă cântări, elevii învață în unele școli și diferite meșteșuguri ca: croitoria de veșminte preoțești, împletituri, confecționarea de opinci, legătorie de cărți, tâmplărie și grădinărie. După cât se poate ști, din absolvenții acestor școli au fost numiți până acum 641 de cântăreți, deci rezultatul practic e destul de îmbucurător.

Tipografia Cărților Bisericești. La noi primele tipografii s'au întemeiat pe lângă Mitropolii, Episcopii și mănăstiri. Aproape toate tipărițile noastre vechi sunt bisericești și religioase. Tipografia cărților bisericești a început se funcționeze în 17 Ianuarie 1882 și ea a eșit din nevoea de a se retipări cărțile de ritual bisericesc cu litere străbune.

Articolul 2 din regulamentul Sf. Sinod, sancționat și publicat în 1881, prevede înființarea unei aseme-

nea tipografii. Pentru acest scop Ministerul Cultelor a pus la dispoziție materialul tipografic dela Episcopia de Buzeu, localul din str. Principatele-Unite, cum și suma de 15.000 lei. Din cauză că veniturile nu erau îndestulătoare Statul dela 1881—1888 i-a venit în ajutor cu suma de 117.998 lei. Tipografia e condusă de un director ales de Sf. Sinod în înțelegere cu Ministerul Cultelor. Controlul acestei instituțiuni îl are astăzi Casa Bisericii. Ca director funcționează acum D-nul Const. Chiricescu, decanul facultăței de teologie.

Revista Biserica Ortodoxă Română a apărut pentru prima oară la 1 Octombrie 1874. Această revistă s'a înființat conform dorinței Sf. Sinod, care în 1873 a votat și un regulament stabilind scopul și modul cum are să apară revista. «Biserica Ortodoxă Română» este revista oficială a Sf. Sinod și scopul pe care îl urmărește este de a contribui la cultura crierului și la luminarea poporului român ortodox asupra diferitelor chestiuni religioase. În 1878, pe timpul războiului, revista încetează și nu reapare decât în anul 1880. Cu numărul de pe luna Aprilie 1905 revista a intrat în anul al XXIX-lea de existență. Se arată apoi numele tuturor redactorilor revistei de la început și până acum, precum și al colaboratorilor mai de seamă. Controlul financiar al revistei îl are tot Administrația Casei Bisericii.

Societăți preoțești cu caracter filantropic și cultural. Dela 1866 a început a se înființa un mare număr de instituțiuni din inițiativă privată. Preoții, cu apro-

barea și chiar cu îndemnul Chiriarhilor, au întemeiat și ei societăți cu caracter filantropic și cultural. Cea mai însemnată este societatea «Ajutorul» din București cu un capital de 150.000 lei, care ajută 44 văduve de preoți și 2 preoți infirmi; mai dă ajutoare de înmormântare membrilor decedați. Societatea «Ajutorul» publică și o revistă lunară «Amvonul». Președintele activ al societății este P. S. Arhiereu Calist și președinte de onoare I. P. S. Mitropolit Primat. Un mare avânt a luat și societatea «Solidaritatea» întemeiată de P. S. Pimen, Episcopul Dunărei-de-Ios, pentru Eparhia sa. Numărul societăților din întreaga țară este de 17. Afară de acestea în Giurgiu funcționează 5 societăți economice și de ajutor între preoți.

Casa Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române. Când am făcut în această revistă darea de seamă asupra scrierii: Șapte Biserici cu averea lor proprie am arătat pe larg scopul urmărit de această importantă instituție și foloasele pe care ea le va aduce. Realizarea acestei vii dorințe a Bisericii se datorează D-lui Spiru Haret ca Ministru al Cultelor și instrucțiunii publice. El a înființat Casa Bisericii, care a început a funcționa în ziua de 1 Aprilie 1902. Autorul scrierii de față citează aici bucăți din legea organică a acestei instituții ca să lumineze pe cetitor asupra țintei ce se urmărește și aceste citate din lege le însoțește cu explicațiuni proprii destul de interesante. D-sa luând parte la prima aplicare a legii ca administrator a putut să arate în mod clar scopul urmărit și ceea ce s'a realizat până acum.

Autorul scrierii de față arată că s'a făcut controlul asupra averilor bisericesti și modul cum se făcea în trecut de primării, că s'a făcut inventarierea averii bisericilor și monastirilor din țară, că s'a făcut cercetări asupra pământurilor rurale date bisericilor de stat, donate sau testate și s'au luat toate măsurile pe de o parte ca să se conserve averea Bisericii, iar pe de altă parte ca se reintre în stăpânirea averii pierdute. S'au înlăturat neajunsurile ce se făceau monastirilor de către agenții silvici, s'au dat ajutoare pentru construcțiuni bisericesti, s'a luat măsuri pentru întocmirea de planuri tip pentru bisericii, s'a întocmit un regulament pentru construcțiuni bisericesti și pentru supravegherea acestor construcții și s'a început a se construi case parohiale. Casa Bisericii a luat grabnice măsuri pentru repararea și restaurarea monumentelor publice și istorice bisericesti, care, spre rușinea neamului, ajunseseră adevărate ruini. A reparat Snagovul, Viforâta, Govora, Arnota, Călușul, Cotroceni și Gura-Matrului și a restaurat Mitropolia din București și palatul metropolitan, a continuat restaurarea bisericilor lui Ștefan cel mare din Hărlău, Botoșani și Dorohoiu și a bisericilor Golia, Cetățuia și Barnovschi din Iași, a început restaurarea bisericilor Zlatari și Stavropoleos din București și Borzești a lui Ștefan cel mare. Tot Casa Bisericii a ajutat monastirea Văratecul cu 60.000 lei, iar la Agapia a făcut lucrări de 100.000 lei. A reparat casele bisericii Antim și a reconstruit palatul metropolitan din Iași. În total, pentru acest scop, a cheltuit peste 800.000 lei. În

bugetul pe anul acesta a prevăzut suma de 100.000 pentru construirea unui local propriu al Casei Bisericii. S'a întocmit de fostul ministru Spiru Haret un proiect de lege asupra modului de fabricare al lumânărilor de ceară și s'a depus pe biroul camerei. Motivul a fost lumânările falsificate cari au distrus aproape pictura bisericilor noastre. Scopul urmărit prin acest proiect este de a se curmă acest rău, de a reinviă apicultura în țara noastră, și de a se crea un venit pentru Casa Bisericii. Acest proiect este reprodus în întregime în această scriere. Tot Casa Bisericii a publicat și e pe cale de a mai publica scrieri privitoare la istoricul bisericilor, monastirilor însemnate și asupra tuturor monumentelor publice și istorice religioase. S'a pus bazele unei biblioteci pentru toate tipăriturile de ritual bisericesc și religios dela prima tipăritură și până acum. În scurtul timp dela înființare Casa Bisericii a început să primească donațiuni și legate al căror număr cu siguranță că va crește necontenit.

Frumoasă și bogată activitate. De se va urmă pe drumul stabilit această instituție va da cele mai frumoase rezultate pentru binele și fericirea Bisericii noastre naționale.

Trecem acum asupra unui capitol despre al cărui conținut până acum nu aveam decât foarte puține cunoștințe. Cu toții știam că în țară la noi sunt Greci și Bulgari cu bisericile lor, sunt luterani, catolici, calvini, lipoveni, armeni și chiar anglicani, dar nu aveam cunoștințe în mod legal cum acestea fiin-

țează, nici de numărul bisericilor și al personalului clerical. Scrierea de față ne dă toate lămuririle necesare.

Bisericei Grecești, în urma unei convențiuni cu România, i s'a recunoscut calitatea de persoană juridică. În toată țara avem 9 biserici grecești cu 14 preoți și 4 diaconi. Biserici bulgărești sunt 5 cu 6 preoți și 1 diacon. Vorbind despre romano-catolici, autorul scrierei arată că încercări de catolicizare în Moldova s'au făcut de prin secolul al XIII prin înființarea episcopiei latine a Cumanilor. Încercările făcute în secolul XIV și al XV de a se reînțemeia această episcopie n'au izbutit. La sfârșitul secolului al XIV s'a înființat o episcopie latină în Siret, care durează până pe la prima jumătate a secolului XV. Cam tot în acest timp s'a înființat o altă episcopie la Baia, care ținù până către începutul secolului al XVI. Elementul catolic i'l formau Sașii și Ungurii. Dela Baia, centrul de propagandă s'a strămutat în regiunea Trotușului și a Bacăului. Dar dintre toate comunitățile catolice acea care s'a dezvoltat mai mult a fost cea din Iași. Biserica de aici datează din a doua jumătate a secolului al XVI și durează și până astăzi. În Muntenia catolicismul n'a avut o organizație așa de continuă ca în Moldova. Aici n'a fost o populație catolică așa de numeroasă și nici n'au influențat state ca Polonia și Austria. Introdus catolicismul la întemeierea statului, n'a prosperat, căci n'a găsit teren propriu. Se vorbește de un episcop al Severinului, după a doua jumătate a secolului al XIV,

și apoi de episcopii de Argeș. până în secolul al XVII. După acest timp catolicii de aici au fost puși sub episcopii din Bulgaria. In 1883 vicariatul de Țara Românească a fost ridicat la rangul de Arhiepiscopie cu reședința în București și are 19 parohii urbane și 6 rurale, cu 28 biserici și 40 preoți. Diecesa catolică din Iași are 27 parohii cu 135 biserici și 47 preoți. Din tablou statistic alăturat în această scriere se vede limpede numărul bisericilor, capelele catolice, localitățile unde se află, cum și populațiunea și școalele catolice.

M. P.

APOLOGETICA LUI TERTULIAN
SAU
APARAREA CREȘTINILOR ÎN CONTRA PAGÂNILOR.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română Anul al XXIX-lea No. 1).

CAP. 22 și 23.

Despre demoni: natura și puterea lor; vicleșugurile, prestigiul și oracolele lor; Ei sunt supuși creștinilor și mărturisesc, că Dumnezeu creștinilor este singurul Dumnezeu adevărat.

Noi recunoaștem, că sunt ființe spirituale și chiar numele, ce'l dăm, nu este nou. Filozofii știu, că sunt demoni: n'așteptă Socrate răspunsul demonului său, care li erà nedespărțit din copilărie și care'l duceà numai la rău? Poeții știeau, că sunt demoni; chiar și poporul cel mai neînvățat știe aceasta; el întrebuițează foarte des în jurămintele și în blestemele sale, numele demonilor și al șefului lor, care este satan. Platon de asemenea recunoaște, că există îngeri. Dacă vom ascultà pe vrăjitori, vom aflà, că sunt și demoni și îngeri. Dar, cum din câți-va îngeri, cari de bună-voe s'au făcut răi, a venit raza cea mai înrăutățită a demonilor, osândiți de Dumnezeu, cu autorul și cu șeful lor? Aceasta se vede cu amănunțime în cărțile sfinte.

Va fi de ajuns să vorbim despre lucrările lor: toate tind la nenorocirea omului. Dela începutul lumii, răutățile lor

s'au arătat la acest neam, cu o isbândă prea deplină. Ei pricinuesc corpului boale, întâmplări nenorocite, fac ca sufletul să încerce de o dată emoțiuni strașnice și cumplite. Subțirimea naturei lor, care nu se prinde de simțurile noastre, este foarte proprie pentru aceasta. Nu se pot zări spiritele; când lucrează ele, nu se pot recunoaște, decât prin relele, ce au făcut: fie de pildă, că o tainică stricare a aerului face să cadă florile, să innăbușiască germenii sau să strice fructele; fie că aerul devenit stricat—răspândește aburi molipsitori. Prin lucrări așa de ascunse, Ingerii și demonii mișcă sufletele, le strică, le aruncă în atacuri de furie și de nehungie, le insuflă, patimi inferate de legi, le orbesc până într'atâta, încât demonii fac a se adora ei înșiși; vă fac să înălțați statui, să le oferiți jertfe și mirezme, de care aceste spirite necurate se satură. Dar, lucrul cel mai plăcut pentru ei este de a îndepărta pe om de adevăratul Dumnezeu, prin amăgiri și prin oracolele, ce vă voiu desvălui.

Ori-ce spirit are iuțiala unei pasări; pentru aceasta, Ingerii și demonii se transportă pretutindenea, într'un moment. Pentru ei, tot pământul nu este decât un singur și acelaș loc; lor, le este de asemenea ușor de a ști ce se petrece în vre-o parte, cât și de a face cunoscut în public. Iuțeala lor—pentrucă natura le este necunoscută—li face să treacă lesne, drept zei. Ei voesc să apară autorii a tot ce anunță; sunt autorii răului și nici o dată ai binelui. Ei au aflat hotărârile lui Dumnezeu, altă dată prin profeții săi, acum prin scrierile lor. Astfel, furând divinității secretele sale, au ajuns a le falsifica. În ceea ce privește oracolele lor, Cresus și Pirhus pot a ne informa, cât sunt de dibaci în răspunsuri echivoce, ca să fie în totdeauna de acord cu întâmplarea, ori-care ar fi ea. Dacă oracolele dela Delfi știu, că Cresus puneă să fiarbă o broască țestoasă, cauza este, că zeul fusese în acel moment în Lidia. Fiind răspândiți în aer, purtați pe nori,—vecini cu corpurile cerești, le este foarte ușor de a prezice schimbările timpului. Aveți dreptate de a lăuda binefacerea lor pentru tămăduirea boalelor; ei încep prin a le pricinui, prescriu apoi leacuri ne mai auzite, sau contrare boalei și se crede, că ei au vindecat răul, când înșiși au încetat de a'l face. Ce folosește, dacă am mai cită minunile și amăgirile acestor spirite înșelă-

toare, ale acestor stafii sub chipul lui Castor și Polux; apa, ce o vestală o duce într'un ciur; corabia, ce o trage o altă vestală cu brăul său; această barbă, ce roșește de o dată? Și pentru ce toate aceste minunății? Pentru a se adora niște petre, în paguba adevăratului Dumnezeu.

Deci, dacă fermecătorii fac să apară fantome; dacă chiamă sufletele morților; dacă fac să vorbească oracolele prin copii, capre, mese; dacă imitează miuunile ca dibaci șarlatani; dacă pot chiar să trimeată visuri, prin mijlocul îngerilor și demonilor, pe cari i-au chemat—și cari le-au încredințat puterea lor, — cu atât mai mult, aceste puteri înșelătoare vor face pentru ele însăși, ceea ce fac pentru interesul străinilor. Dar, dacă zeii voștri n'ar face nimic mai mult decât îngerii și demonii, ce ar ajunge superioritatea de rang, care caracteriză esențial natura divină? Vă înduplecați să recunoașteți, că zeii n'ar fi întru nimic mai presus decât îngerii și demonii? Nu este oare-care umbră de adevăr, că însăși aceste spirite, —cari prin minunile lor, vă fac să credeți în zei, —se vor adora chiar ele de către voi, sub numele zeilor? Sau, toată deosebirea va veni dela locuri, în cât pe aceia pe cari îi recunoașteți drept zei în temple, încetează de a fi zei, în ori-care altă parte? Aceasta ar fi, ca și când ai spune, că aceia, cari se urcă pe turnurile templelor nu sunt nebuni, ca cei cari merg pe acoperișurile vecinilor lor; că acei, cari se schilodesc, nu sunt, ca acei cari se tae la gât. Bazaconii atât de asemănătoare unele cu altele, n'au ele aceleași principii?

Insă, până aici, acestea nu sunt decât vorbe: iată demonstrațiunea de fapt, că zeii și demonii sunt absolut unii și aceiași. Să se aducă în fața tribunalelor voastre un om, care să fie recunoscut ca stăpânit de diavolul și un creștin. —ori-care ar fi el nu ne importă —să porunciască acestui spirit să vorbiască: spiritul va mărturisi și că este cu adevărat demon și că de altmintrelea se numește pe nedrept zeu. Să se aducă de asemenea și dintre aceia cari se cred agitați de un zeu; care respirând cu putere pe altare, ar fi primit divinitatea, împreună cu aborul; cari vorbesc cu sfortare, ca și cum pe nerăsuflăte; da, dacă însăși fecioara Celestis, zeița ploaiei; dacă Esculap, descoperitorul medicinei, care a adus la viață pe Socordiu, pe Tanațiu și pe

Asclepiodot—ursiți a perde pentru a doua oară;—dacă ei neîndrăznind să mințâ unui creștin,—nu vor mărturisi că sunt demoni, atunci în acel loc, să vărsați sângele acestui creștin îndrăzneț.

Ce este mai învederat și mai sigur decât o asemenea probă? Iată însuși adevărul în goliciunea și puterea sa. Ce, ați mai putea bănuî: magie sau înșelătorie? Ochii și urechile voastre v'ar rușină. Nu, voi n'aveți nimic de bănuît, față cu un lucru foarte învederat, cu totul gol—pentru a zice astfel—și fără artă.

Dacă zeii voștri sunt zei în adevăratul înțeles al cuvântului nu spun ei minciuni, când afirmă, că sunt demoni? Nu cumva, din respect pentru noi, fac aceasta? Divinitatea lor este atunci supusă creștinilor. Dar, ce divinitate este aceea, care ar depinde de oameni și ceea ce este și mai umilitor,—de adversarii săi? Dacă pe de altă parte, sunt îngeri sau demoni, pentru ce se dau ei drept zei? De oare ce, acei cari trec de zei, dacă ar exista în realitate, nu s'ar numi demoni, pentru a nu se degradă pe ei însiși; astfel și acei, pe cari îi știți sigur, că sunt demoni, n'ar luă numele de zei, dacă de fapt ar fi demoni. Fără îndoială, n'ar îndrăzni să profaneze maiestatea stăpânilor lor. Atât este adevărat: că divinitatea, ce o adorați voi, nu există de loc, fiindcă dacă ar exista, nici n'ar fi răpită de demoni, nici tăgăduită de zei. Și unii și alții contribue a vă dovedi, că ei nu sunt zei. Recunoașteți așa dar, că ei sunt toți demoni și prin urmare căutați în altă parte divinitatea.

Creștinii, după ce v'au încredințat despre falșitatea zeilor voștri, prin chiar zeii voștri, v'au descoperit pe aceeași cale, care este adevăratul Dumnezeu, dacă este unul, dacă numai pe acela îl recunosc creștinii, dacă trebuie a crede în el și a'l adora, cum prescriu credința și riturile creștinilor.

Indrăznesc zeii voștri, lepădați de creștini, să spună cine este Iisus Christos? Cutează ei să susțină, că istoria sa nu ar fi decât o fabulă? Că el însuși nu ar fi decât un om de rând sau un mag? Că discipolii săi l-ar fi furat corpul din mormânt? Că ar fi încă printre morți? Că nu este mai de grabă în cer? Că nu va veni iarăși la sfârșitul lumii când va fi freamătul și gemetul tuturor muritorilor—exceptându-se numai creștinii? Că nu trebuie să se pogoare

cu maiestatea Aceluia, care este puterea și spiritul lui Dumnezeu, cuvântul său, înțelepciunea, rațiunea și fiul său? Să râză ei împreună cu voi de misterile noastre, să tăgăduiască, că Christos—după învierea generală—nu va judeca pe toți oamenii; să pună pe scaunul de judecată, pe Minos și pe Radamante,—după părerea lui Platon și a poezilor; să încerce barem de a șterge rușinea osândeii lor; să îndrăzniască să nege, că nu sunt spirite necurate, ceea ce se vede în deajuns din aceste sacrificii infecte, cu cari se desfătează și din toate nelegiuirile, ce își permit preoții lor; să tăgăduiască, că nu vor fi condamnați în ziua judecății, împreună cu adoratorii și miniștrii lor.

Puterea, ce noi o avem asupra demonilor, ne-o dă numele lui Christos și amenințările, ce noi le facem lor, le săvârșim cu puterea lui Dumnezeu și a lui Christos. Temându-se de Christos în Dumnezeu și de Dumnezeu în Christos, demonii sunt supuși servitorilor lui Dumnezeu și lui Christos. Și, în fața noastră, la porunca noastră înspăimântați, gândindu-se și închipuindu-și focul cel vecinic, îi vedeți eșind din corpuri, plini de furie și rușinați. Voi îi credeți, când vă înșală; credeți-i și când vă spun adevărul. Cineva minte lesne din mândrie, dar nici o dată pentru a se necinsti; și noi suntem foarte mult sprijiniți de a crede pe acei, cari mărturisesc contra lor înșiși, de cât pe acei, cari tăgăduesc pentru propriul lor interes.

Mărturiile zeilor voștri fac mulți creștini, pentru că cineva nu-i poate crede, fără a crede în Christos. Da, ei aprind credința în sfintele noastre scripturi, ei întăresc temelia nădejdei noastre. Voi le oferiți ca jertfă, sângele creștinilor; cum ar putea deci să se hotărască zeii a perde niște servitori așa de folositori, așa de zeloși, expunându se—făcându-i creștini—a se vedeă într'o zi alungați de ei.

CAP. 24.

Zeii păgânismului nefind zei, din propria lor mărturisire, nu este o crimă dacă se refuză adorarea lor. Alegerea religiunii este ceva liber. Numai creștinilor, nu le este permisă libertatea, în alegerea religiunii lor și de a adora pe singurul și adevăratul Dumnezeu.

Toată această mărturisire a zeilor voștri, prin care se tăgăduiește existența lor și se recunoaște că nu este alt

Dumnezeu, afară de acela al creștinilor, ajunge fără îndoiială, pentru a ne desvinovăți de acuzațiunea: că am fi atacat religiunea romană. Căci dacă este sigur, că nu există zei, rezultă neapărat, că nu există nici religiune— respectiv de zei. Dar, dacă nu este o asemenea religiune, cum putem noi să fim vinovați, față cu dânsa? Din contră, învinuirea noastră cade asupra voastră înși-vă, cari adorați minciuna, cari nu numai disprețuiți, dar și luptați contra adevăratei religiuni și adevăratului Dumnezeu și prin urmare, vă faceți culpabili de crimă de adevărată nereligiune.

Și, când ar fi sigur că există zei, nu consimțiți—dupre părerea generală,—că este o ființă mai înaltă, mai puternică, ca și regele lumii; că puterea supremă, o are numai el, de și împarte cu mai mulți funcțiunile divinității? Iată pentru ce Platon ne înfățișază pe marele Jupiter, în cer, în fruntea unei armate de zei și de demoni. Dupre voi, ar trebui a adora cu el, pe toți aceia, pe cari i-a orânduit de locoțiitorii săi. Dar, ce crimă săvârșese cine-va nevoind să placă de cât lui Jupiter așteptând totul de la el refuzând de a da la mai mulți, numele de zeu, ca și numele de împărat? Este o crimă capitală de a numi sau de a suferi ca să se numească împărat ori care ar fi, afară de împăratul însuși. Permiteți unuia de a adora pe adevăratul Dumnezeu; altuia de a adora pe Jupiter; unuia de a ridică ochii către cer; altuia, de a-i îndreptă către altarul credinței; aceluia, de a socoti—cum ziceți voi—nori¹⁾; acestuia, tăbliile păreților templelor; în sfârșit, unuia de a se jertfi pe sine lui Dumnezeu; altuia, de a sacrifică un țap. Băgați de seamă: să nu fie un fel de nereligiune, ridicându-se libertatea religiunii și alegerea divinității? nepermițându-mi de a adora zeul, pe care îl vreau, constrângându-mă să ador aceia ce nu vreau să ador? De sigur, că da; căci ce zeu va vrea să fie venerat în mod forțat? Un om nu ar face aceasta.

Egiptenii au toată libertatea de a se lăsa în brațele su-

¹⁾ Creștinii se adunan mai mulți și se rugau, avându-și privirea îndreptată către cer; păgânii îi luau în râs, ca și cum ar fi numărat norii, întru cât n'aveau temple și statui, unde și către care să se roage.

perstițiunilor lor, de a pune ori-ce fel de animale în rândul zeilor, de a pedepsi cu moarte pe ori-cine ar fi omorât pe vre unul din acești zei. Fie-care provincie, fie-care cetate își are zeii săi: Siria are pe Astarta; Arabia are pe Dusare; Noricu are pe Belem: Africa are pe Celestis; Mauritania are regii săi. Cred, că n'am numit de cât provincii romane și cu toate acestea, zei, lor nu sunt zeii Romanilor, Zeii orașelor municipale ale Italiei nu mai sunt onorați la Roma. Delvetinu este adorat la Casin; Visidianu—la Narni; Ancaria—la Asculi; Nursia—la Vulsiu; Valentia—la Ocriculum; Nortia la Sutrin. Curis—la Fales.

Noi suntem singurii, căroră ni se refuză libertatea conștiinței. Pentru că Dumnezeuul nostru nu este adorat de Romani, voi nu mai suntem socotiți ca Romani ci ca Bârfitori ai Romanilor. Inșă, fie că voi ați vrea, fie că n'ați vrea, Dumnezeuul nostru este Dumnezeuul tuturor oamenilor; și la noi este liber a se adora ori-ce atară de adevăratul Dumnezeu, ca și când Dumnezeuul,—de care depindem noi toți'—n'ar trebui să fie adorat de toți.

Traducere.

Pr. N. Georgescu.

Alexandria.

11 Cuvântări asupra rugăciunii din Postul cel Mare.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXIX-lea, No. 1).

VI

Despre curăţenie.

*Doamne şi stăpânul vieţii mele, duhul
curăţeniei dăruieşte mie, slugei Tale!*

Fraţii mei, dacă avem nevoie de ceva, apoi avem nevoie de duhul curăţeniei, pe care trebuie să-l cerem de sus, căci pentru păstrarea acestei frumoase virtuţi avem a ne lupta cu însăşi firea noastră, iar unde este vorba de biruirea firei,—să ne servim de cuvintele sf. Ioan Scărarul,—acolo se cere ajutorul unei Fiinţe mai pre sus de fire. «In zadar te vei lupta»,—zice acelaşi sfânt părinte,—«şi vei gonî dela tine duhul necurăţeniei trupeşti cu dovezi şi temeieri filozofice, pentru că şi el poate la rândul său aduce nu puţine lucruri, ce se împacă cu mintea noastră, şi a se lupta cu noi cu dovezi fireşti. De aceea, cel ce vrea să biruiască trupul singur, acela în zadar se chinu-este. Aruncă către somnul neputinţa firei tale şi mărturiseşte înaintea Lui toată slăbiciunea ta: atunci pe nesimţite vei primi dela Dânsul şi darul curăţeniei».

Afară de rugăciunea obştească cât de deasă, pentru căpătarea duhului curăţeniei, după povaţa oamenilor sfinţi, noi trebuie să avem în totdeauna gata şi o rugăciune particulară scurtă, pentru cazuri de ispită din partea păcatu-

lui. Și anume, ne sfătuiesc ei, când vei simți fie pe calea vederei, fie pe calea auzului, fie pe ori ce altă cale, vrea să se furișeze în inima ta vre o dorință sau vre o poftă trupească necurată, atunci îndreapți numai de cât mintea spre Christos cu cerere de ajutor și o ține acolo până când vei primi întărire. Intorcându-ți astfel ochii minții de la scânteia păcatului, care a căzut în inima ta, prin aceasta tu vei lipsi această scântee oare-cum de aerul trebuitor și ea se va stinge. Iar când va fi nevoie, atunci se va pogori și ploaea harului spre stingerea ei.

După rugăciune, mijloacele cele mai bune pentru apărarea curăteniei sunt: postul și munca. În adevăr, luați de sub cazan focul, și cazanul va încetă de a mai clocoti; luați trupului mâncările cele mai alese și sașul, și vor încetă de a mai clocoti într'însul poftele cele rele. Trupului, dedat toată ziua la muncă și la lucru, nu i mai vine a zburdă; atuncea el caută repaos și odihnă. Trândăvia, din potrivă, este un izvor nesecat de poftă. De aceea, cel ce socoate că și va putea păstra curătenia în mijlocul îmbuibărilor, acela se aseamănă cu cel ce s'ar culcă în noroi și ar voi să rămână ne murdărit.

De asemenea, cel ce dorește să-și păzească ne atinsă curătenia trupului și a sufletului, trebuie să înlătore toate împrejurările; în care ea ar putea cu bună samă să fie întinată și pătată. Pentru aceasta însă trebuie, după pilda sf. Ioan Scărarul, a pune perdea pe ochit, pe auz și pe toate simțirile noastre. Căci în zadar Prorocul numește simțurile noastre ferești, pe care intră moartea în sufletul nostru. Toate păcatele își aleg loc de intrare prin aceste ferestre; dar nimic nu intră mai lesne și mai des prin ele, ca poftele trupești; de aceea trebuie să păzim bine aceste ferestre și să nu le deschidem cu nechibzuință. Iar când, în vre o pricină oare care, nu se poate să nu vedem și să nu auzim lucruri de sminteală, atunci trebuie să avem doctorii duhovnicești. O astfel de doctorie foarte folositoare împotriva primejdiei din partea ispitelor ce ne înconjoară, afară de rugăciune, mai poate fi îndreptarea cugetului spre Crucea Domnului și spre curatele Lui patimi, sau spre moartea și mormântul nostru. Cu chipul acesta otrava ispitei va fi biruită fără îndoială și fără întârziere.

Starea smerită a sufletului și a inimei de asemenea este un puternic zid de apărare pentru curățenie, și aceasta fie pentru că spre cei smeriți veșnic privește Domnul —și unde privește El, acolo e și harul său și de acolo fuge ori ce ispită și ori ce păcat,—fie poate și pentru că smerenia înăbușă în om toate cele ce trec peste măsură și prin urmare și zburdările trupului. Mândria din potrivă, mai cu seamă când este unită cu osândirea aproapelui, după cum spun oamenii încercați în lupta duhovnicească, supune mai de grabă de cât ori ce la ispite trupești până și pe omul cel mai desăvârșit, și aceasta drept pedeapsă ca să nu se mândrească cu virtutea sa, când vede în sine o rană așa de rea.

Cugetarea la lucruri duhovnicești și iubirea unor astfel de lucruri, mai cu seamă iubirea către Domnul și Mântuitorul nostru, către crucea și patimile Sale, de asemenea sunt mijloace foarte bune pentru păzirea curățeniei trupului și a sufletului. «Omul înțelept», zice sf. Ioan Scărarul, «iubirea prin iubire o resfrânge și focul trupesc îl stinge cu cel duhovnicesc».

Pe de altă parte curățenia se mai poate apăra prin gândirea la muncile veșnice și la focul gheenei. Acest foc are când va a arde și a frige, iar acum poate răcori și scăpa de focul patimilor, când ni-l închipuim cu toată vioiciunea. Un sihastru nemulțumindu se o dată numai cu închipuirea acestui foc în mintea sa, se hotărî să guste chiar iuțimea lui, «tu mă îndemni la păcat, zice el: vezi încă de ești în stare să suferi munca, care te așteaptă pentru păcat»! Și o dată cu aceste cuvinte puse degetul mâinei sale în flacăra unei lumânări. Durerea pricinuită de flacăra lumânării potoli flacăra poștei trupești.

Chiar ceea ce servește pentru aprinderea poftelor trupești, poate fi întrebuințat ca doctorie împotriva lor. «Frumusețea vre unei persoane te face să te rănești la inimă, întreabă Sf. Dimitre al Rostovului? Dacă este așa, atunci când această frumusețe începe a-ți răni inima, închipuește-ți-o în mormânt desfigurată, și acoperită de stricăciune și putoare, și ea va înceta de a te mai atrage».

Iată, fraților, mijloacele, cu care trebuie să ne apărăm împotriva năvălirii cugetelor și poftelor trupești; iată ar-

mele cu care trebuie a ne lupta împotriva acestor poftă și a căuta cu ori-ce preț să ieșim biruitori din această luptă. Căci trebuie numai de cât să biruim, pentru că Dumnezeu, după cum învață apostolul, ne-a chemat *nu la necurățenie, ci la sfințenie* (I Tesal. IV, 7). *Nici curvarii, nici slujitorii de idoli, nici pre curvari*, zice același apostol, *împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni* (Corint, VI, 9). Și de vreme ce unor oameni le place de obicei a se amăgi singuri pe sine, zicând că păcatul curvie nu e mare, că prin aceasta ei nu fac de cât împlinesc o cerință a firei, că, în fine, dacă fac vre o vătămă, apoi nu o fac decât loruși, iar nu altora, și afară de aceasta ei având o inimă bună și compătimitoare pentru aproapele, nădăjduesc în îndurarea lui Dumnezeu; de aceea apostolul având în vedere toate acestea, pune în fruntea muștrării ce face unor astfel de oameni cuvântul: *nu vă amăgiți!* Voi—cam așa ar voi să zică apostolul către desfrânați—voi, cu toată necurățenia trupului vostru, nădăjduiți, că cu ajutorul câtor-va fapte bune veți scăpa de mânia cerească și veți fi primiți în împărăția lui Dumnezeu, cea sfântă și curată: nu, aceasta e o curată amăgire; «*nu vă amăgiți, căci nici curvarii, nici închinătorii de idoli, nici precurvarii împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni*. Pentru ce? Pentru că într'ânsa nu poate intra *nimic necurat*. Și băgați de seamă, unde pune apostolul pe curvari și pe precurvari? Imprejurul slujitorilor de idoli, ca și cum aceste păcate ar fi de același fel. Și cu adevărat ele sunt de același fel. După cum slujitorul de idoli este precurvar, căci inima sa, care trebuie să fie închinată numai lui Dumnezeu celui adevărat, pentru care este ca zidită, el și-o dă unui idol și astfel rupe legătura dragostei și a credincioșiei, așa și precurvarul este slujitor de idoli, căci în locul lui Dumnezeu și Făcătorului își dă inima sa unei făpturi, făcânduși din ea un idol rușinos.

Să ne păstrăm mai întâi de toate, iubiții mei frați inima noastră în curățenie, pentru că inima fiind păzită de poftă, să ne poată feri și trupul de necurățenie. Să nu ne rezemăm nici o dată pe tăria și curățenia noastră. «Nu crede, zice sf. Ioan Scărarul, trupului tău cel stricacios în

toată viața ta și nu te lăsa în nădejdea înfrânării lui până când nu te vei înfățișa înaintea lui Christos». Numai acolo, unde nu vor mai fi mai mult vrășmași, numai în cer, numai la Christos Domnul nostru ne vom putea deda la repaos. Iar aicea, în această vieață, în mijlocul curse-lor umblăm, și de aceea trebuie să fim neconținut cu bă-gare de seamă.

«Dar ce să facă»,—veți întrebă poate,—«acela care a avut nenorocirea să cadă în robia patimilor trupești și este legat cu deprinderea păcatului? Acelaș lucru, iubiților, pe care l'am face și noi, când am cădea într'o prăpastie a-dâncă: Văzându-și starea sa, însemnându-se cu semnul crucei lui Christos, chiemând în ajutor pe Dumnezeu și pe îngerul—păzitor, să caute și să se silească a eși din pră-pastie;—să se acațere de va fi trebuință, cu mâinile și cu picioarele, dar să iasă numai de cât; fie că se va ve-dea impresurat de țărână și pietre năruite, dar să iasă; fie că va suferi dureri și usturimi în toate membrele tru-pului, dar să iasă; fie că se va scăpăta câte o dată și va cădea, el cu toate acestea să se scoale și din nou să se silească a eși. Când va face astfel și va întrebuința toate puterile și toate mijloacele, pe care le are la îndămână, să fie incredințat, că într'ânsul se va ivi putere și bărbă-ție nebiruită. O mână nevăzută îl va sprijini și fără îndo-ială i se va ivi și vre un ajutor văzut, trimis de Acela, Carele a lăsat pe cele nouăzeci și nouă de oi și căută în munți pe cea rătăcită. Amin.

Arhimandritul Nicodem Munteanu.

Vicarul sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Petruș Raiciu și soției sale Stera din urba Urziceni, jud. Ialomița, cari au binevoit a donă bisericei filiale Adormirea, din acea urbă, două sfeșnice mari de alamă în valoare de 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane pioase și anume: D-lui Ilie Anghelescu, secretarul Primăriei din comuna Comana, județul Vlașca, care a binevoit a dărui bisericei un rând de aere, o pereche rucavițe și un epitaf, toate în valoare de 25 lei; asemenea D-lui Nicolae Naumescu, comerciant din București, a dărui bisericei din comuna Singureni un policandru cu 16 sfeșnice, o icoană „Sf. Voevozi“ îmbrăcată cu argint și suflată cu aur, și untdelemn și lumânări; iar D-nul St. Boianțiu tot din București, a dărui untdelemn și lumânări de mai multe ori pe an.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Matei Motroz din parohia Valea-Anei, comuna Star-Chiojd, județul Prahova, dăruiind bisericii filiale „Nașterea Maicei Domnului“ o cruce de argint plache și o icoană a Nașterii Domnului nostru Iisus Christos, în valoare de 40 lei.

Se aduc mulțămiri publice piosului creștin Vasile Iacovescu, care a binevoit a donă bisericei Sf. Ioan din urba Văleni, județul Prahova, două sfeșnice de alamă în valoare de 160 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Const. Georgescu și soției sale Matildă, cari au binevoit a donă bisericei Sf. Impărați, din Alexandria, județul Teleorman, două sfeșnice împărătești de alamă în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a dărui bisericei Popa-Tatu, diferite obiecte și anume: Dl. Dimitrie Ionescu și soția sa Elena, un rând odăjdii în valoare de 150 lei; Dl. Christofor Niculescu, o perdea de atlas pentru icoana Maicei Domnului și D-na Maria Teodorescu, o poală de catifea pentru icoana Sf. Nicolae.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Vasile Iliescu, funcționar la gara Balaci, județul Teleorman, care a binevoit a dăruii bisericii din acea comună două sfeșnice pentru aprinderea lumânărilor aduse de credincioși.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Coloneli G. Arion și Ioan I. Arion, cari au binevoit a dăruii bisericii Sf. Ioan nou (piață) o icoană mare a Maicei Domnului îmbrăcată în argint și două tocure de stejar, lucrate artistic și înalte de trei metri.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase în număr de șapte, cari au binevoit a donă bisericii din comuna Poiana de-Vărbilău, jud. Prahova, diferite obiecte pentru podoaba și înfrumusețarea acelei biserici.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase în număr de 147, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani, la facerea capelei cu patronul Sf. Marele Mucenic Gheorghe dela cimitirul cotunei Varatec, parohia și comuna Dumbrăveni, județul Botoșani în valoare de 3919 l.

Se aduc mulțămiri publice binecredincioșilor creștini din Regina (Asiniboia) America-Mord, „Canada“, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani pentru clădirea bisericii, a turnului bisericii, a casei parohiale și a mai multor lucruri trebuitoare bisericii din localitatea amintită și anume: pentru biserică cu 429 dolari, pentru turn cu 148 dolari, pentru casă cu 479 dolari și 50 țent. și pentru clopot cu 67 dolari.

Se aduc mulțămiri publice Monahiilor Eudoxia și Elisaveta Vrabie, care au binevoit a dăruii un clopot în valoare de 334 lei, bisericii Sf. Nicolai din parohia Fundeanu, jud. Tutova.

Din partea Chiriarhiei Sfintei Episcopii din Huși, se aduc călduroase mulțămiri, persoanelor pioase mai jos notate care au binevoit a contribui cu bani la reconstruirea bisericii parohiale din parohia Șchiopeni jud. Fălciu, și la înzestrarea ei și a bisericii filiale din aceeași parohie, cu cărți de ritual și alte obiecte bisericesti, precum urmează: Constantin Mocanu cu soția sa Elena 300 lei; Prețul Ioan Popescu 130 lei; D-l, Gh. Dimitrescu și soția sa Profira 110 lei; Gheorghe Dimitrescu cu soția sa Profira 80 lei; cântărețul Const. Donea 100 l.; Gh. Diaconul 100 lei; Const. Baciul 100 lei; Arghire Sinică 100 lei; Mihailache Mocanu 60 lei; Alixandru Mocanu 80 lei; Dimitrie Volschi 50 lei; Vasile R. Botez 50 lei; Nicolai R. Botez 50 lei; Gavril T. Tiron 50 lei; Vasile Pânzariu 50 lei; Ilie Gavriluță 50 lei; Ioan Pânzariu 50 lei; Const. S. Zaharia 50 lei; Const. Penișoara 50 lei; Vasile Palade 50 lei; V. Crețescu 50 lei; Const. Hariton cu soția sa Nastasia 40 lei; Ioan Pândariu și Gavril Sofrone 13 lei; Gh. Stoian 13 lei; Sterian Spânu 20 lei; Gheorghe D. Ghiban 30 lei; Ioan Droană cu soția sa Păuna 30 lei; Ioan Luca cu soția sa Ana și maică sa Zoița 230 lei; Catinca G. Gârneț 150 lei; Gheorghe Dimitrescu cu soția sa

Profira 200 lei; Constantin Hariton cu soția sa Nastasia 40 lei; Sterian Spânu 40 lei; Idem tuturor enoriașilor parohiei Șchiopeni cari și cu bani și prin adunarea de cereale au contribuit cu sume însemnate la scopul arătat mai sus.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a contribui cu diferite sume de bani la facerea unui clopot în greutate de 520 kilograme și în valoare de 1660 lei pentru biserica din comuna Bogza, jud. R.-Sărat și anume: Epitropia a contribuit cu 800 lei din fondul bisericii; Parohul C. A. Negoescu cu 40 lei; Coman Șt. Negoescu epitrop, cu 20 lei; Alex. Orășanu proprietar cu 25 lei; Ioan Mihăescu arendaș cu 20 lei; Dumitru I. Coman notar cu 10 lei; Alex. Serescu perceptor 10 lei; Gh. I. David 10 lei; Gh. Irimia 10 lei; Oprea Nica 13 lei; Petrache V. Nica 10 lei; Stamate Barbu 8 lei; iar enoriașii în număr de 270, au contribuit cu 860 lei și D-nul Petrache V. Nica proprietar a dăruit o pereche cununii de argint în valoare de 30 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a contribui cu sumele arătate, pentru procurarea unui rând de veșminte preoțești bisericii din parohia Malurile, județul R.-Sărat, și anume: D-nul Stoica Lepadatu cu 150 lei; Ioan D. Saragea și Mihalcea Lepadatu cu câte 20 lei; Ioan Gh. Banciu cu 15 lei; Ilie D. Saragea 40 lei și D-nul Ioan C. Gogonea a dăruit o cruce pe sf. Pristol în valoare de 24 lei. Idem următorii locuitori din parohia Măxcineni jud. R.-Sărat au dăruit bisericii din acea parohie diferite obiecte și anume: Sima Enache, o cruce în valoare de 40 lei; Anastase P. Rizea, un sfeșnic cu trei lumini în valoare de 40 lei și D-nul D. P. Marinescu, o candelă în valoare de 34 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Iosefina Moroschievici, din București, care a binevoit a dăruți bisericii din parohia Bălțați, județul R.-Sărat un candelabru cu 7 candelă de argint.

Se aduc mulțămiri publice următoarele persoane mai jos notate. cari au făcut următoarele donațiuni bisericilor din județul Brăila, și anume: D-lui Oprea Ilie Girip, din com. Chișcani care a donat bisericeii din zisa comună un steag în val. de 127 lei; D-lui Gh. Peneș, din com. Cotu-Lung, care a dăruit bisericeii din acea comună una Sf. Evanghelie, ediția Sf. Sinod, în val. 125 de lei; D-nei Victoria Șerbănescu, proprietara moșiei Vrăbiescu, a dăruit suma de 50 lei pentru poleitul sf. Vase de aur, două kgr. lumânări pentru policandru de ceară curată a șease lei kgr. și un kilo untdelemn. D lui Alexandru Grosn și soției sale, D-lui Iancu Mețianu și soției sale Elena, D-lui Const. Lupescu și soției sale Aurelia, mari proprietari în com. Viziru, au contribuit cu suma de 450 lei pentru un rând veșminte preoțești. D-l Dobre Coteț

din com. Viziru care a făcut un puț de apă în curtea bisericeii din acea comună. D-lui Călin Codolban, tot din Viziru a contribuit cu suma de 30 lei pentru un scaun Arhieresc.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini din parohia Ulmu jud Brăila, care au ajutat, după a lor putință la reparațiunea și pictarea bisericeii din acea localitate în sumă de trei mii lei.

Se aduc mulțămiri publice D lui Ioan Musteață care a binevoit a face cu a sa cheltueală reparațiunile necesare în exterior a pereților bisericeii sf. Voevozi din parohia Tulucești, jnd. Covurlui cum și văpsirea lor în interior cu oleiu.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate cari au binevoit a donă bisericeii Sf. Treime din parohia Viziru de sus jud. Brăila, veșminte și obiecte bisericești și pentru facerea unui puț de apă în curtea menționatei bisericeii. D-nii Alexandru Grossu și soția Argentina, Iancu Mețianu și soția sa Elena, Constantin Lupescu și soția sa Aurelia au oferit un rând de veșminte preoțești în valoare de 450 lei. D-l Călin Codolban, au dăruit un scaun arhieresc în val. 30 lei. D-l Dobre Coteț a contribuit cu suma de 80 lei, pentru facerea unui puț cu apă în curtea bisericeii. D-l Constantin Nedelcu și soția sa Maria cari au dăruit bisericeii din parohia Tudor Vladimirescu una pereche cununii în val. de 24 lei; și D lor Ioan Paraschiv și Radu Paraschiv o cădelniță de argint în val. 30 lei.

A V I S.

Onor. abonați direcți din țară și străinătate, cari n'au achitat încă abonamentul la Revista, sunt rugați a grăbi cu achitarea, căci contrar nu li se vor mai expedià Revista.

COMITETUL REDACTOR.

